

Tussenrapportage in
het kader van de
evaluatie van het
Stadswachtenproject
Nijmegen

Amsterdam, januari 1992
Agnes van Burik
Michel Horde
Robert van Overbeeke
Kees Loef

Inhoud

	pagina
Voorwoord	
Deel I: Ervaringen tijdens het eerste half jaar van het stadswachtenproject	
1 Inleiding	1
2 Werving en selectie van stadswachten	2
3 De opleiding	5
4 Organisatie en beleid	11
5 Uitvoerende werkzaamheden	14
6 Samenwerking instanties	18
7 Overige zaken	24
Deel II: Meningen van publiek en ondernemers, politiecijsers	
1 Verantwoording	27
1.1 Inleiding	27
1.2 Achtergrondkenmerken	28
1.3 Leeswijzer	31
2 Onveiligheid, vermijding en slachtofferschap bij passanten	33
3 Onveiligheid, vermijding en slachtofferschap bij winkeliers	37
4 Bekendheid en oordeel publiek en winkeliers voor de start van het project	41
4.1 Publiek	41
4.2 Winkeliers	43
5 Bekendheid en oordeel publiek een half jaar na de start	45
6 Politiecijsers	52
6.1 Auto-inbraak	53
6.2 Vernieling	55
6.3 Winkeldiefstal	56
6.4 Conclusie	57
Conclusies en aanbevelingen	58
Literatuur	62
Bijlage	63

Voorwoord

Op 12 april van dit jaar werden de eerste 16 Nijmeegse stadswachten geïnstalleerd. In deze rapportage worden vanuit een aantal invalshoeken de tussentijdse bevindingen gepresenteerd.

Het doel daarvan is tweeledig:

- De Nijmeegse gemeenteraad, als politiek verantwoordelijke, informeren over inhoud en verloop van het stadswachtenproject.
- Terugkoppeling naar de stadswachtenorganisatie: hoe zijn volgens de betrokkenen de eerste maanden van het project verlopen en welke lessen kunnen daaruit getrokken worden voor het vervolg?

In het eerste gedeelte van dit verslag wordt teruggekeken op de aanloopfase van het project, de werving en selectie van de stadswachten, de opleiding en de eerste ervaringen met het uitvoerend werk. Tevens wordt aandacht besteed aan de ervaringen die verschillende gemeentelijke diensten hebben opgedaan bij de samenwerking met Stadswacht Nijmegen.

Het tweede deel is voor het grootste deel gewijd aan de resultaten van een drietal enquêtes, uitgevoerd onder publiek en ondernemers in de binnenstad van Nijmegen. Hoe denken deze partijen over de onveiligheid van het centrum en hoe waarderen zij het stadswachtenproject? Daarnaast wordt aan de hand van politiecijfers een indruk gegeven van (het verloop van) de criminaliteit in de binnenstad. Het rapport wordt puntsgewijs besloten met een aantal conclusies en aanbevelingen.

Deel I

Ervaringen tijdens het eerste half jaar van het stadswachten- project

1 Inleiding

De informatie uit dit deel werd gedistilleerd uit een groot aantal interviews dat in het eerste half jaar van het stadswachtenproject is afgenomen met:

- de coördinator opleiding, verbonden aan de streekschool;
- de betrokken medewerkster van het arbeidsbureau;
- de praktijkbegeleiders van het stadswachtenproject;
- gemeentelijke diensten en bedrijven;
- de stadswachten zelf.

De stadswachten werden nagenoeg allen geïnterviewd. Dit is gebeurd door middel van gesprekken in groepjes van telkens drie of vier stadswachten.

In dit deel wordt de nadruk gelegd op de evaluatie van de ervaring van de eerste groep stadswachten. Voor wat betreft de tweede lichting is nagegaan of in het voorbereidingstraject - werving, selectie en opleiding - verbeteringen zijn opgetreden.

2 Werving en selectie van stadswachten

De werving en selectie van de eerste groep stadswachten heeft onder grote tijdsdruk moeten plaatsvinden. Op 30 januari 1991 gaf de gemeenteraad het groene licht voor de instelling van stadswachten. Veertien dagen daarvoor had de burgemeester toestemming verleend voor het werven van de stadswachten. Op maandag 18 februari diende echter al met de opleiding (van 6 weken binnen de streekschool) gestart te worden¹.

De werving van kandidaten heeft op drie manieren plaats gevonden:

- er werden 178 mensen benaderd die stonden ingeschreven bij het arbeidsbureau;
- er werd een advertentie geplaatst in twee huis-aan-huis bladen en één regionaal dagblad;
- er is een persbericht verschenen in de lokale pers waarin een geplande voorlichtingsbijeenkomst werd aangekondigd.

Vervolgens werd de voorlichtingsbijeenkomst gehouden. Van de aldaar aanwezigen hebben er 89 serieus gereageerd door het invullen van een sollicitatieformulier. Deze mensen werden uitgenodigd voor een kort gesprek op het arbeidsbureau waarin werd nagegaan of de kandidaten voldeden aan de voorwaarden van de KRA (kaderregeling arbeidsinpassing)².

Na deze voorselectie door het Arbeidsbureau, bleven er vervolgens 42 kandidaten over. De meeste afvallers voldeden niet aan het criterium van de KRA (3 jaar aaneengesloten werkloos zijn). Naast het genoemde criterium van de KRA, kwam de uitval ook voort uit het feit dat men een bereidheidsverklaring tot verhuizing diende te ondertekenen. Een vaste baan bij een beveiligingsbedrijf werd gegarandeerd, maar dit betekende wel dat men bereid moest zijn om ook in andere plaatsen aan het werk te gaan.

Een tweede selectieronde werd gehouden door de stadswachtenorganisatie en de 2 beveiligingsbedrijven die zich garant hebben gesteld voor werk als men een jaar als stadswacht gewerkt heeft. Na deze tweede ronde bleven 20 kandidaten over.

Direct voor, tijdens of na de opleiding haakten 3 kandidaten alsnog af, terwijl 2 kandidaten door de stadswachtenorganisatie als niet-geschikt werden beoordeeld. Een nieuwe kandidaat werd twee weken na de start van de opleiding aan de groep toegevoegd, waarmee het totaal uitkwam op 16 stadswachten.

De redenen waarom bovengenoemde 5 kandidaten zich terugtrokken c.q. afvielen waren:

- elders werk gevonden;
- afzien van de functie van stadswacht;
- onvoldoende ruimte om gedurende de opleiding tijdens de lesuren boodschappen te doen en bankzaken te regelen;
- negatieve houding tijdens de cursus en daardoor non-acceptatie binnen de groep;

1 Door half februari te starten met de full-time opleiding van 6 weken (met behoud van uitkering), konden de stadswachten een arbeidscontract krijgen voor de periode 1 april 1991 tot 1 april 1992. Hierdoor is het mogelijk om de stadswachten twee kansen te bieden om het basisdiploma beveiligingsbeambte te behalen (in oktober 1991 en in maart 1992).

2 Op basis van deze regeling wordt het project gesubsidieerd door het arbeidsbureau. Er wordt subsidie verschaft voor werkervaringsplaatsen voor langdurig werklozen (inclusief een belangrijk deel van de opleiding). Dit betekent dat de sollicitanten 3 jaar aaneengesloten werkloos moeten zijn geweest. Uitzonderingen vormen, etnische minderheden en herintredende vrouwen. Voor etnische minderheden geldt een termijn van 2 jaar werkloosheid terwijl herintredende vrouwen aantoonbaar moeten maken dat ze beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.

- onvoldoende sociale vaardigheden en concentratieproblemen.

Na de start van de opleiding is door de projectleiding aan het Arbeidsbureau Nijmegen herhaalde malen verzocht te bezien of de groep kon worden aangevuld met andere mensen die voldeden aan de KRA. Het Arbeidsbureau Nijmegen heeft daarvoor de Arbeidsbureaus Arnhem, Tiel en Gennep benaderd, echter zonder resultaat. Er bleken geen belangstellenden te zijn.

Een opkomst van 89 serieus geïnteresseerden heeft dus geresulteerd in een aantal van 16 stadswachten. Dit betekent dat 80% van de geïnteresseerden al dan niet vrijwillig is afgevallen.

De grote tijdsdruk bracht met zich mee dat het selecteren van de stadswachten, het voeren van de selectiegesprekken, de justitiële screening en de medische keuring plaats moesten vinden binnen een tijdsbestek van slechts 14 dagen! Terugkijkend omschrijft de praktijkbegeleider de werving en selectiefase dan ook als hectisch. Zijn standpunt hierover is duidelijk: in de toekomst dient een dergelijke tijdsdruk vermeden te worden. Ook moet er een heldere functieverdeling komen, zodat duidelijk wordt wat de inbreng is van het arbeidsbureau, de streekschool en het bedrijfsleven.

Uit de interviews met de stadswachten komt naar voren dat de aanleiding om op de advertentie te reageren voor de meesten het vooruitzicht op een vaste baan was. Met name diegenen die al langdurig werkloos waren ervoeren het als een laatste kans om weer aan het werk te komen en men was bereid om daar veel voor te doen. Enkelen ambieerden de functie vanuit een specifieke interesse voor de beveiligingsbranche. Het kwam vaker voor dat 'het omgaan met mensen' aantrekkelijk werd gevonden aan de functie van stadswacht. Een aantal stadswachten had ondanks twee sollicitatierondes, naar eigen zeggen, aanvankelijk volstrekt geen idee waar men aan begonnen was.

De werving en selectie van nieuwe stadswachten

De opleiding van de tweede groep startte in september 1991. Vanwege de vakantie en de goedkeuring van de Gemeenteraad, betekende dit dat werving en selectie wederom onder tijdsdruk plaatsvonden.

Volgens de medewerkster van het arbeidsbureau zou het heel moeilijk worden om een groep nieuwe kandidaten te vinden. De nieuwe stadswachten moesten immers voor een belangrijk deel geworven worden onder dezelfde doelgroep als ruim een half jaar daarvoor.

Ten aanzien van de functie-eisen die aan de stadswachten in die komende ronde gesteld zouden worden, merkte de praktijkbegeleider op dat een aantal eisen soepeler gehanteerd zou moeten worden. Iemand die zes jaar werkloos is geweest, maar kort tevoren een maand gewerkt heeft, moest in principe ook voor de functie in aanmerking kunnen komen. Per individu werden de functie-eisen nader bekeken. Voorts wees de praktijkbegeleider erop dat de verhuisverplichting mensen onnodig doet afschrikken. Waarom nu al hindernissen opwerpen, terwijl het bedrijfsleven in de eigen regio - denk aan de ontwikkelingen rondom de Brabantse Poort - aan de slag wil?

Volgens de medewerkster van het arbeidsbureau was (en is) er binnen haar organisatie echter geen enkele ruimte om de voorwaarden die de KRA stelt ruimer te interpreteren. Uiteindelijk zijn door het GAB 64 voorgesprekken gevoerd, op basis waarvan 42 kandidaten werden uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek. Deze sollicitatieronde leverde 25 personen op die kwalificeerden

voor de achtweekse opleiding. Van hen trokken drie geselecteerden zich voor de start van de cursus terug.

3 De opleiding

Wat betreft de financiële aspecten van de opleiding wordt verwezen naar 'Eerste voortgangsrapportage, stadswacht Nijmegen', (stadswachtenorganisatie, 17 juni 1991).

De opleiding tot beveiligingsbeambte wordt verzorgd door de streekschool voor beroepsbegeleidend onderwijs te Nijmegen en vindt plaats in het kader van het leerlingstelsel. Het IVOB (Instituut Vorming en Opleiding Beveiligingsbeambte) vormt het overkoepelend orgaan van dit leerlingstelsel. Het betreft een geheel nieuwe opleiding die volgens de geïnterviewden van de Streekschool en de stadswachtenorganisatie een aantal voordelen heeft boven de 'oude' opleiding Basisdiploma Beveiligingsbeambte. Het gaat om een veel bredere opleiding die gestandaardiseerd is en daardoor beter controleerbaar. Met het oog op de doelgroep waarbinnen de werving van stadswachten plaats vindt, is bovendien het feit van belang dat de cursisten mentaal goed voorbereid kunnen worden op hun toekomstige functie als beveiligingsbeambte.

Momenteel wordt de opleiding op drie streekscholen verzorgd. In tegenstelling tot elders is er in Nijmegen geen sprake van een open inschrijving, maar worden uitsluitend cursisten toegelaten die instromen via het stadswachtenproject.

Normaliter duurt deze standaardopleiding beveiligingsbeambte anderhalf jaar (na voltooide MAVO/LBO opleiding) of twee jaar (zonder MAVO/LBO diploma). Specifiek voor het stadswachtenproject werd de opleiding teruggebracht tot één jaar. Dit is op twee manieren gebeurd. De opleiding werd teruggebracht van twee jaar tot anderhalf jaar door te starten met zes weken onderwijs van 45 uur per week. Deze zesweekse stoomcursus (op basis van contractonderwijs), dient de cursisten op het gewenste niveau te brengen. De cursus werd afgesloten met een (klein) examen. De cursisten volgden deze opleiding met behoud van uitkering.

Vervolgens vindt instroming binnen het leerlingstelsel plaats. De opleidingsduur van anderhalf jaar wordt dan gecomprimeerd tot één jaar door in eerste instantie twee dagen per week opleiding te geven in plaats van één dag per week. Dit betekent dat 60 lesdagen worden ingepland in 40 lesweken.

In oktober 1991 en in maart en oktober 1992 (herkansingen) kan het examen basisdiploma beveiligingsbeambte worden gedaan. Na een jaar onderwijs binnen het leerlingstelsel te hebben gevolgd en tevens een jaar als stadswacht te hebben gewerkt, wordt examen voor het beveiligingsdiploma gedaan. De stadswachten zijn verzekerd van een baan in de beveiligingsbranche. Het behalen van het beveiligingsdiploma is geen noodzakelijke voorwaarde voor doorstroming.

Vermeldenswaard is in dit verband dat alle kandidaten vooraf aan één van de twee betrokken beveiligingsbedrijven werden gekoppeld. Hierdoor wordt voorkomen dat de bedrijven straks naar de beste mensen hengelen en dat er onderlinge rivaliteit in de groep ontstaat.

Door de vorm van contractonderwijs neemt de zesweekse cursus binnen de streekschool een bijzondere positie in. Het voordeel van contractonderwijs is dat de opleiding zelfstandig (onafhankelijk van het ministerie) uitgevoerd kan worden. De stadswachtenorganisatie is de opdrachtgever van dit opleidings-

gedeelte. Wel stelt het arbeidsbureau als subsidiegever de eis dat de groeps-grootte minimaal vijftien leerlingen telt.

Het zesweekse opleidingsprogramma (270 uur) bestaat uit de volgende onderdelen:

- recht en weteskennis;
- beveiliging en bewaking;
- brandpreventie;
- Nederlands;
- computervaardigheid;
- sociale vaardigheid;
- zelfverdediging;
- EHBO.

Een duidelijk knelpunt was dat de lesstof die het IVOB diende aan te leveren voor de zesweekse cursus nog niet klaar was. Dit betekende dat het lesmateriaal moest worden ontwikkeld door de docenten van de streekschool, op basis van informatie die door de stadswachtenorganisatie werd verstrekt. De docenten van de streekschool hebben ook de toetsen vervaardigd.

Voor het onderdeel 'sociale vaardigheid' is een extern deskundige (Centerparcs) ingehuurd. Naast sociale vaardigheid bestaat het 'Centerparcs-programma' uit een balie- en telefoontraining en een onderdeel 'weerbaar maken'. In het kader van dit onderdeel werd een city-bound-programma (Valkenswaard) en een balietraining (bungalowpark de Kempervennen) georganiseerd.

Terugkijkend blijkt het inschakelen van de extern deskundige voor de groeps-cohesie heel belangrijk te zijn geweest. Hij wist in zeer korte tijd een groepsgevoel te creëren, aldus de coördinator van de Streekschool.

Verder benadrukt de coördinator van de Streekschool tevens het belang van de voorlichting die door de twee betrokken beveiligingsbedrijven werd gegeven. De cursisten werden hierdoor nogmaals met hun neus op het feit gedrukt dat men een opleiding tot beveiligingsbeambte volgt.

Ervaringen cursisten

De ervaringen van de stadswachten met het **zesweekse full-time gedeelte van de opleiding** zijn eensluidend: het programma is bijzonder zwaar. Het vereist een enorme omschakeling. Van de ene op de andere dag wordt van mensen die jarenlang werkloos zijn geweest, discipline en een hoog studietempo geëist. Ook moeten in uitermate korte tijd oplossingen gevonden worden voor zaken als boodschappen doen, naar de bank gaan en dergelijke. De meeste stadswachten benadrukken hoe moeilijk de eerste dagen waren, met name het hele dagen in de schoolbanken zitten. Ook onderstrepen ze dat hun opnamevermogen na een paar lesuren tot bijna nul gereduceerd was. Ze zijn dan ook allemaal van mening dat het lesprogramma over een langere periode moet worden uitgesmeerd.

Het is opmerkelijk dat ondanks de zwaarte van het programma in deze periode slechts één kandidaat op eigen initiatief is afgehaakt (een andere kandidaat werd verzocht te vertrekken). De overigen hebben allen de eindtoets gehaald, waarvan twee met een aantekening.

Een aantal stadswachten geeft aan dat met name het aanwezige groepsgevoel hen er doorheen heeft geholpen. Anderen putten kracht uit de gedachte "dit is een laatste kans voor mij om nog aan het werk te komen". Ook het voort-

durend verleggen van de doelen ("als ik de dag/week maar doorkom") en merken dat je steeds meer in het ritme komt, motiveerden om door te gaan. Het hoge succespercentage is zeker ook beïnvloed door het feit dat de cursisten en de inhoud van de opleiding enorm veel aandacht hebben gekregen van zowel de docenten van de streekschool als van de projectleiding. Omdat de opleiding nieuw was, vormde deze een grote uitdaging voor de streekschool.

Vooraf het onderdeel recht en wetenskennis wordt, vanwege de omvang, door de stadswachten als zwaar bestempeld. Maar ook Nederlands blijkt voor velen een behoorlijke kluit. Als punt van kritiekpunt komt naar voren dat bij de afstemming van de leerstof te weinig afwisseling is ingebouwd. Een enkeling (van de oudere stadswachten) is van mening dat de docenten duidelijk niet gewend zijn om les te geven aan oudere cursisten. Het ontbrak hen aan een juiste houding ten opzichte van de ouderen.

Wat betreft de aansluiting van de zesweekse startopleiding met de eerste ervaringen als stadswacht op straat, komen de meningen redelijk overeen. De meeste stadswachten zijn van mening dat het onderdeel 'sociale vaardigheden' uitgebreid zou moeten worden. Gewezen wordt op het feit dat bij de functie van stadswacht vooral het contact met mensen voorop staat. Er zou meer ruimte moeten worden ingeruimd voor het onderdeel conflicthantering (met name met het oog op de correctie van fietsers). Daar staat tegenover dat kennis van het recht vooral als nuttig wordt gezien voor de beoefening van de functie van beveiligingsbeambte. Met het oog op dat laatste zou dus een deel van de stof later in het programma kunnen worden opgenomen.

Overigens zijn de meningen over het onderdeel recht en wetenskennis wat meer verdeeld: sommigen wijzen erop dat het een houvast geeft bij de uitoefening van hun functie als stadswacht. Voor anderen ontbreekt juist het verband tussen de kennis die men moet opslaan en het werk dat men in de praktijk moet doen.

Duidelijk anders is het gesteld met het onderdeel Nederlands. Voor velen een heel moeilijk vak, maar door een ieder als onmisbaar beschouwd voor het maken van de dagelijkse rapportages.

Tenslotte wordt door ongeveer de helft van de stadswachten aangegeven dat men behoefte heeft aan meer lessen in zelfverdediging.

De opleiding binnen het leerlingstelsel

De leerstof die behandeld moet worden tijdens het opleidingsgedeelte binnen het leerlingstelsel dient aangeleverd te worden door het IVOB.

Omdat precieze informatie over deze leerstof niet op tijd voorhanden was heeft de streekschool een eigen inplanning gemaakt. Dit impliceerde 18 lesuren in de week, gedeeltelijk op het stadswachtenkantoor en gedeeltelijk op de streekschool. Er werd dus bij voorbaat gestart met beduidend meer lesuren dan oorspronkelijk gepland was (8 tot 12 uur per week) om te voorkomen dat in een latere fase zou blijken dat de uitvoering van het opleidingsprogramma wegens tijdgebrek in de knel zou komen.

Een aantal stadswachten had grote moeite met het feit dat men opnieuw zo veel uren per week naar school moest. Sommigen dreigden zelfs af te haken. Omdat de streekschool een inplanning had gemaakt van docenten en lesuren die tot augustus liep, kon de situatie na de vakantie weer veranderd worden. De stadswachten gingen daarna 32 uur werken en 9 uur naar school.

Aanpassing lesmateriaal

De praktijkbegeleider heeft te maken met een onderdeel van het opleidingsprogramma (het praktijkgedeelte) waar hij niet mee uit de voeten kan. Dit betekent dat het lesmateriaal van het IVOB sterk aangepast moet worden ten einde het geschikt te maken voor gebruik. Het specifieke van de stadswacht-functie vereist dat er bij elke opdracht en vraagstelling een vertaalslag moet worden geleverd, hetgeen de nodige tijd en creatieve inspanning vergt. Een belangrijk gegeven daarbij is dat de functie van stadswacht veel meer een dienstverlenende attitude vereist dan de functie van beveiligingsbeambte. Het praktijkboek bestaat uit 15 opdrachten die stadswachten in hun eigen tijd moeten uitvoeren. De praktijkbegeleider is aan begeleiding per cursist circa een half uur per opdracht kwijt (exclusief voorbereiding). De praktijkopleiding levert de praktijkbegeleider in totaal ongeveer een dag per week aan werk op.

Waardering opleiding

Ten aanzien van de bruikbaarheid van het vervolgtraject van de opleiding (dat de stadswachten nu sinds drie maanden volgen) is de meest gehoorde kritiek: "de lessen die we nu volgen hebben nauwelijks iets te maken met het werk dat je als stadswacht doet, de opleiding is gericht op beveiliging". De opleiding is naar de mening van een aantal stadswachten te veel op de theorie gericht en te weinig toegesneden op praktische zaken als 'hoe met verschillende soorten mensen om te gaan'.

Toch komt uit de interviews het algemene beeld naar voren dat men zich qua kennis (juridisch, sociale vaardigheid, kennis van de stad) redelijk toegerust voelt. Wel wordt opgemerkt dat in aantal situaties direct handelen vereist is, terwijl het geleerde nog niet verinnerlijkt is!

Over het geheel genomen is de coördinator van de streekschool tevreden over de inhoud van het vakkenpakket. Hij zou het onderdeel sociale vaardigheden echter wat meer willen uitbreiden, maar er zijn financiële barrières die dit in de weg staan.

Ten aanzien van het onderdeel recht en wetkennis deelt hij de mening van de cursisten dat het een zwaar onderdeel betreft ("de stof is gortdroog").

Wat betreft de opbouw van het vakkenpakket zou de coördinator meer afwisseling willen bereiken tussen theorie en praktijk. Dit laatste wordt echter bemoeilijkt door het feit dat er naar verhouding veel meer theorie gegeven wordt.

De vraag in hoeverre de stadswachten na zes weken opleiding voldoende toegerust waren voor het uitvoerende werk laat zich moeilijk beantwoorden, aldus de coördinator. Veel dingen leer je pas echt in de praktijk. Toch is hij van mening dat de cursisten er moreel klaar voor waren.

De leiding van de stadswachtenorganisatie meent dat zowel de theorieboeken als de praktijkboeken onvoldoende op de doelgroep zijn afgestemd. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in onnodig ingewikkelde zinsconstructies.

Met het oog op de zwaarte van het programma zou de coördinator van de opleiding liever zien dat de opleidingseis opgetrokken zou worden tot MAVO-niveau. Deze wens staat echter haaks op het uitgangspunt van het leerlingstelsel. Dit impliceert namelijk dat men drempelloos moet kunnen instromen. Het ligt in de bedoeling het full-time programma op te rekken naar acht weken. Wellicht leidt de uitbreiding in tijd al tot voldoende ontlasting van het

programma, zodat de lage vooropleidingseis niet zo'n groot probleem vormt, aldus de coördinator.

De examens

Onder de stadswachten leeft een grote zorg of men de twee examens (voor het Basisdiploma Beveiligingsbeambte en het Beveiligingsdiploma) wel zal halen. Informatie of geruchten die de ronde doen over het onderwerp 'examen' kunnen mensen volledig van streek maken. De praktijkbegeleider ervaart dat het moeilijk is om de stadswachten zodanig te begeleiden dat men serieus toewerkt naar het examen zonder in paniek te raken.

In oktober 1991 zijn uiteindelijk veertien stadswachten opgekomen voor het examen Basisdiploma Beveiligingsbeambte. Van hen slaagden zeven en dienen zes in maart 1992 een herexamen af te leggen in één of twee vakken.

Eén kandidaat werd volledig afgewezen. Deze kandidaat, waarvan vooraf reeds bekend was dat hij wegens slecht functioneren Stadswacht Nijmegen zou verlaten, werd op het laatste moment overgehaald het examen toch af te leggen.

Indien het beroep, dat de streekschool bij het IVOB heeft aangetekend tegen enkele 'onmogelijke' vragen bij de vakken 'dienstuitvoering' en 'brandpreventie', gehonoreerd wordt, zullen wellicht nog enige kandidaten rechtstreeks hun diploma in ontvangst kunnen nemen. Voor allen geldt in ieder geval een herkansing in maart 1992 en eventueel een laatste kans in oktober 1993.

Opvallend genoeg behaalden alle kandidaten voor het gevreesde vak Nederlands een voldoende.

Al met al toont de streekschool zich zeer tevreden met de behaalde resultaten, die gunstig afsteken bij resultaten van vergelijkbare groepen kandidaten. Het succes wordt met name toegeschreven aan de combinatie van groepsmotivatie en inzet van de docenten.

Het nieuwe curriculum

De nieuwe groep stadswachten bestaat uit achttien personen. Begonnen werd met tweeëntwintig, maar vier vielen na het eerste examen af. Drie kandidaten bleken over onvoldoende sociale vaardigheden en/of leervermogen te beschikken. De vierde afvaller liep wegens ziekte een te grote achterstand op en zal waarschijnlijk per 1 februari 1992 een nieuwe kans krijgen.

Als belangrijkste verbetering is de zesweekse stoomcursus nu uitgesmeerd over acht weken. Voor de leerlingen is zodoende meer ruimte geschapen voor gewenning en aanpassing aan hun nieuwe situatie. Ook voor het regelen van privé zaken kwam meer tijd beschikbaar.

In het lesmateriaal zijn geen fundamentele wijzigingen aangebracht. Bij het vak sociale vaardigheden wordt nu meer aandacht besteed aan conflicthantering. De lessen in zelfverdediging zullen iets worden uitgebreid. De vorige groep stadswachten had te kennen gegeven hieraan meer behoefte te hebben. Toen de streekschool echter als service vier extra blokken aanbood - die ook nog gevolgd konden worden in diensttijd - bleek de opkomst echter niet al te groot. Er blijven moeilijkheden bestaan met het lesmateriaal van het IVOB, dat niet erg toegesneden is op de specifieke stadswachtfunctie. Contacten hierover tussen IVOB en streekschool verlopen moeizaam.

De volgorde van de lessen is enigszins gewijzigd, zodat er nu meer afwisseling is ontstaan tussen 'doe-' en 'leervakken'.

In tegenstelling tot de vorige cursus is bij de huidige geen voorlichting gegeven door beveiligingsbedrijven. De coördinator van de streekschool ervaart dit als een groot gemis. Hij vraagt zich af of de nieuwe stadswachten zich nu wel realiseren dat zij uiteindelijk beveiligingsbeambte worden.

De coördinator is van mening dat de situatie rond de organisatie van de opleiding sterk verbeterd is. Wilde taferelen, zoals die zich voordeden bij het opstarten van het eerste curriculum, hebben zich niet meer voorgedaan. Toen was lang niet altijd duidelijk wie welk gedeelte van de opleiding voor zijn rekening zou nemen en verliep de communicatie tussen praktijkbegeleider en streekschool stroef. Door het maken van werkafspraken is nu een verbetering opgetreden, hoewel de situatie nog niet optimaal genoemd wordt. Daarvoor maken de praktijkbegeleiders, naar de mening van de streekschoolcoördinator, nog iets te weinig onderscheid tussen hun eigen verantwoordelijkheden en die van de school. Aan de andere kant moet de streekschool wellicht ook wennen aan deze - voor haar nieuwe - vorm van contractonderwijs waar andere eisen gesteld worden dan bij meer reguliere onderwijsvormen.

4 Organisatie en beleid

Projectleiding

De projectleiding bestaat uit een projectleider en een praktijkbegeleider/plaatsvervangend projectleider. De loonkosten van de projectleider worden geheel door de gemeentepolitie Nijmegen gedragen, die van de praktijkbegeleider rusten op het project.

De praktijkbegeleider houdt zich bezig met het primaire proces: het direct uitvoerende werk. De werkzaamheden van de projectleider liggen in de voorwaardenscheppende sfeer. Men is elkaars vervanger in geval van afwezigheid, vergaderingen en dergelijke.

Ondersteuning projectleiding

Ten behoeve van de ondersteuning van het project is een zestal mensen aangesteld:

Een personeelsconsulent, twee medewerkers ten behoeve van de administratieve ondersteuning, een huismeester voor de serviceverlening in en aan het gebouw, een applicatie-programmeur (stageplaats) en een applicatie-beheerder (stageplaats). Er is een begeleidingssubsidie van het Arbeidsbureau Nijmegen voor de personeelsconsulent. De loonkosten van de administratieve ondersteuning en de huismeester worden betaald door de Stichting Uitzicht. Deze stichting maakt onderdeel uit van de Sociale Dienst.

Gezien de beperkte financiële mogelijkheden binnen het stadswachtenproject, moeten de ondersteunende werkzaamheden allemaal verricht worden door mensen die geen werkervaring hebben. Dit maakt een intensieve begeleiding door de projectleiding noodzakelijk.

Opstartfase

Om in korte tijd een geheel nieuwe organisatie uit de grond te stampen, is er een zwaar beroep gedaan op de krachten van de direct betrokkenen. In hoofdstuk 2 werd reeds ingegaan op de perikelen rondom de werving en de selectiefase. Daar kwam nog bij dat een compleet gebouw binnen enkele weken geschikt moest worden gemaakt voor de nieuwe functie als stadswachtkantoor. Hiervoor waren slechts beperkte financiële middelen voorhanden, terwijl externe deskundigheid ontbrak.

Tijdsinvestering

Uit het interview met de praktijkbegeleider komt naar voren dat hij ondanks zijn full-time-inzet steeds tijd tekort komt. Zijn hoop is op de toekomst gevestigd; wellicht zal de situatie op de langere termijn verbeteren omdat de stadswachten, naar verwachting, steeds zelfstandiger zullen gaan functioneren. Als belangrijk knelpunt komt naar voren dat de praktijkbegeleider veel tijd moet steken in secundaire taken, omdat deze hun weerslag hebben op de primaire taken. Dit gaat echter ten koste van het primaire proces. Vooral de

automatische gegevensverwerking kost enorm veel tijd. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door het feit dat met stagiaires (een applicatie-programmeur en een applicatie-beheerder) gewerkt moet worden. De begeleiding van deze stagiaires vraagt de nodige tijd. Vanwege het belang dat aan een goedwerkende geautomatiseerde gegevensverwerking wordt toegekend is dit echter noodzakelijk.

Automatisering

Vanuit de projectleiding bestaat een duidelijke behoefte aan management-gegevens over zaken als:

- de activiteiten van de stadswachten. Waar houden ze zich mee bezig? In welke mate worden de problemen opgelost en op welke wijze? Wat benoemen ze als diefstal? etcetera, etcetera;
- de aard en omvang van problemen die onder verantwoordelijkheid vallen van gemeentelijke diensten (zwerfvuil en dergelijke). In hoeverre worden meldingen door betreffende diensten opgepakt?

Op dit moment beschikt men nog steeds niet over inzichtelijke informatie die een antwoord kan geven op bovengestelde vragen. Thans wordt gewerkt aan het aanpassen van het programma Patrol aan de eigen wensen. Omdat financiën ontbreken, zal men - met de nodige zweetdruppels! - het computerprogramma verder zelf moeten ontwikkelen.

Externe contacten

De projectleiding wordt gekenmerkt door een enorme betrokkenheid en inzet ten opzichte van het project. Mede tegen dit licht bezien, wordt de afhankelijkheid van externe partijen als een knelpunt ervaren. Men geeft zelf ook al aan dat je van externen niet eenzelfde toewijding kunt verwachten. Dat neemt niet weg dat er onvrede bestaat ten aanzien van de activiteiten van externe instanties, zoals het IVOB (aanleveren lesmateriaal en richtlijnen) en de leveranciers. Er bestaat met name grote onvrede ten aanzien van het kledingbedrijf. Niet alleen zijn verkeerde maten geleverd maar ook is het uniform incompleet: het embleem wordt gemist. Het ontbreken van dit laatste wordt door alle betrokkenen sterk betreurd. Met name in de presentatie naar buiten vormt het embleem een onmisbare onderdeel.³

Begeleiding stadswachten

De praktijkbegeleider heeft een taakopvatting die uitgaat van intensieve begeleiding. Dit komt tot uiting in zaken als :

- gespist zijn op signalen die stadswachten uitzenden over hun welbevinden en daarop reageren;
- zo nodig huisbezoeken afleggen bij de stadswachten;
- een intensieve (na)begeleiding van een stadswacht die moest afhaken omdat hij het werk niet aankon.

³ De voornaamste problemen zijn inmiddels - januari 1992 - uit de wereld geholpen.

Een van de eerste taken waar de praktijkbegeleider voor stond was het formeren van groepjes, van waaruit de koppels zouden worden gevormd⁴. Op basis van persoonlijke kenmerken werden de aanstaande stadswachten ingedeeld in een van de vier categorieën ('natuurlijke leiders', 'doeners', 'verzorgers', of 'denkers'). Vervolgens werden groepen geformeerd met een zo breed mogelijke samenstelling. In elke groep werd een groepsoudste (= natuurlijke leider) aangewezen. Met de groepsoudste vindt regelmatig werkoverleg plaats, waarin verdere sturing wordt gegeven aan het project.

Een onderdeel van de begeleiding betrof het leren surveilleren. De stadswachten kregen de opdracht om in groepjes van twee te surveilleren. Zij werden daarbij op korte afstand gevolgd door de praktijkbegeleider en de projectleider (in burger). In een latere fase werden de plaatsen van de praktijkbegeleider en de projectleider overgenomen door eveneens stadswachten in burger. De geluiden van de stadswachten over dit onderdeel van de begeleiding zijn positief ("je kwam veel te weten over wat waar speelde"). Sommigen vonden de constructie, waarbij de stadswachten elkaar observeerden, echter minder gelukkig ("je wist eigenlijk onvoldoende om de rol van observeerder over te kunnen nemen").

Nog steeds voelen de stadswachten zich gesteund door 'de begeleiding op afstand' (via portofoon): "als je vastloopt, kun je altijd op ze terugvallen". Als er iets bijzonders aan de hand is, dan begeeft de praktijkbegeleider zich direct ter plaatse om zonodig assistentie te bieden. Dit biedt de stadswachten een gevoel van veiligheid.

De dagelijkse nabesprekingen vormen een andere vorm van begeleiding. Daarbij wordt ingegaan op een aantal zaken die zich tijdens de surveillance hebben voorgedaan.

Terugkijkend stelt de praktijkbegeleider vast dat zeker in het begin veel tijd en energie is gaan zitten in de begeleiding. Het resultaat is echter dat de stadswachten nu steviger in hun schoenen staan. Hierdoor krijgt de praktijkbegeleider weer ruimte gekregen om in september de tweede nieuwe lichter stadswachten onder zijn hoede te nemen.

Waardering stadswachten

De stadswachten zijn unaniem positief over de projectleiding. Men waardeert de enorme inzet en ervaart de begeleiding als een grote steun. De intensieve vorm van begeleiding door de praktijkbegeleider wordt nooit als betuttelend of bemoeizuchtig ervaren. Wel is soms sprake van een bepaalde voorkeur voor een van beide personen (de projectleider dan wel de praktijkleider).

⁴ Bij het uitvoerende werk wordt in koppels geopereerd.

5 Uitvoerende werkzaamheden

De tijd dat de stadswachten daadwerkelijk op straat aanwezig zijn, is in de eerste maanden beperkt gebleven tot circa 12 uur per week (exclusief appèl en nabespreking). Hiervoor zijn twee redenen aan te voeren:

- de opleiding kost meer tijd dan gepland (18 uur per week in plaats van 8-12 uur per week). In augustus zal dit echter teruggebracht worden tot 8 uur per week;
- het proces van organisatorische inbedding van het project heeft nogal wat tijd gekost. In dit kader werden bijeenkomsten gehouden (met bijvoorbeeld parkeerpolicie en marktmeester) en activiteiten georganiseerd (bijvoorbeeld een halve dag meelopen met de rayonagent).

Het aantal koppels dat tijdens de uren dat er gesurveilleerd wordt op straat is, varieert van minimaal één tot maximaal acht. Het werkgebied (centrum) bestaat uit vijf vaste routes, die elkaar enigszins overlappen. De duur van een route is gemiddeld 2,5 uur. De stadswachten wisselen voortdurend van routes. Er wordt overdag op doordeweekse dagen gesurveilleerd, waarbij de openingstijden van de winkels als uitgangspunt worden genomen. Dit betekent dat ook op koopavonden gesurveilleerd wordt.

Het werk dat de stadswachten verrichten kan worden onderverdeeld in preventieve werkzaamheden, werkzaamheden in het kader van beheer (onderhoud) en serviceverlening aan burgers.

Voor de praktijkbegeleider is het van te voren vastleggen van prioriteiten ten aanzien van genoemde werkvelden niet opportuun. Zijn opvatting is dat het werk zoveel mogelijk moet aansluiten bij de persoonlijke voorkeuren en capaciteiten van de stadswachten. Op deze manier kun je optimaal gebruik maken van de mogelijkheden van mensen. Bijvoorbeeld stadswachten die bij uitstek geschikt zijn om contacten met zwervers te onderhouden moet je alle ruimte geven om dat te doen. Alleen als de uitoefening van de taken al te eenzijdig dreigt te worden is sturing op zijn plaats. Zolang een grote verscheidenheid van capaciteiten aanwezig is, zal dat echter niet snel een probleem zijn, aldus de praktijkbegeleider.

Voor de meeste stadswachten geldt dat zij geen onderscheid aanbrengen in belangrijkheid ten aanzien van genoemde werkvelden ("Het is afhankelijk van wat zich voordoet..."; "alles wat zich aandient pak ik op..."). Opgemerkt wordt dat één en ander afhangt van de route die gelopen wordt ("Bij de route Hezelstraat is de belangrijkste taak het corrigeren van de fietsers").

Wel springen enkele taken eruit wat betreft de hoeveelheid tijd die er in gestoken wordt. Zo wordt verreweg de meeste tijd besteed aan het corrigeren van fietsers in het wandelpromenadegebied. In de beheertaken gaat de minste tijd zitten volgens de stadswachten.

Wat betreft de nadere invulling van het werk, staat de praktijkbegeleider een thematische aanpak voor die aansluit bij de ervaringen van de stadswachten in de praktijk van alledag. Als voorbeeld noemt hij de problematiek rondom de zwervers, waarmee de stadswachten al gauw te maken kregen. Toen dit duidelijk werd, speelde de praktijkbegeleider erop in door een deskundige uit te nodigen om een uiteenzetting te geven over de zwerversproblematiek. Op soortgelijke wijze werden onder andere mensen uitgenodigd van de parkeerpoli-

tie, de milieupolitie, van bureau info aangifte en van het marktwezen. De praktijkbegeleider grijpt dergelijke bijeenkomsten ook aan om de mogelijke inbreng van de stadswachten ten aanzien van de betreffende problematiek ter sprake te brengen. Op deze wijze wordt het werk van de stadswachten, langzaam maar zeker, structureel ingebed.

Contacten burgers/winkeliers

De mate van contact met het **publiek** is sterk wisselend en hangt af van factoren als het weer, de drukte in de stad, al dan geen zomerfeesten en dergelijke. In het begin werd het contact vooral bepaald door vragen als: "wie zijn jullie en wat doen jullie". Nu gaat het vooral om opmerkingen als "jullie moeten daar en daar eens gaan kijken..." Ook komt het veelvuldig voor dat men naar de weg vraagt.

Het contact met de **winkeliers** groeit. Steeds vaker worden de stadswachten door winkeliers aangeschoten met het verzoek om op bepaalde plaatsen (extra) te surveilleren. Ook winkeliers uit de winkelpassage Mariënborg hebben deze wens geuit⁵. Aangezien een winkelpassage niet als openbaar gebied wordt aangemerkt, valt deze echter buiten het werkgebied van de stadswachten. Ook telefonisch worden de stadswachten benaderd om te assisteren ("Ik zit hier met een zwerver..."). Ten aanzien van dergelijke persoonlijke verzoeken van winkeliers (en van burgers) merkt de praktijkbegeleider op dat de stadswachten nog moeten leren wanneer ze 'nee' moeten verkopen. Daarvoor is kennis nodig over hoe één en ander geregeld is wat betreft eigen verantwoordelijkheden van burgers en winkeliers tegenover verantwoordelijkheden van instanties (stadswachtenorganisatie, politie en dergelijke). Het vereist bovendien de nodige vaardigheid om duidelijk uit te leggen waar je mee bezig bent en waarom je bepaalde dingen niet doet.

Via de winkeliersvereniging onderhoudt de praktijkbegeleider het contact met de winkeliers. Tot nu toe zijn er alleen maar positieve reacties binnengekomen (circa 10 à 15).

Knelpunten

Uit de interviews met de stadswachten springen twee knelpunten duidelijk naar voren:

- het ontbreken van bevoegdheden; en
- het (incomplete) uniform.

Het ontbreken van bevoegdheden zit de stadswachten duidelijk hoog. Voor een belangrijk deel is dit terug te brengen tot de frustraties die de hardleerse fietsers bij de stadswachten opwekken ("ze laten je gewoon kletsen..", "je staat gewoon voor paal...", "je gaat af bij het publiek....."). Vooral het ontbreken van de mogelijkheid om een bekeuring uit te schrijven wordt als een gemis ervaren. Overigens leeft de frustratie die men heeft over het ontbreken van bevoegdheden binnen de ene groep stadswachten veel sterker dan bij de andere.

⁵ In tegenstelling tot in de winkelpassage Molenpoort is in de Mariënborg geen huismeester aanwezig.

Over het uniform zijn de stadswachten duidelijk niet te spreken. De onvrede richt zich met name op de felblauwe jas met rode kraag ("het jasje is drie keer niks"). Medebepalend voor de afwijzing van het uniform is het ontbreken van het insigne op de mouw. Dit laatste heeft vooral in de beginfase geen goed gedaan aan de presentatie naar het publiek toe. De aandacht die het opvallende uniform trok en het ontbreken van duidelijkheid omtrent de identiteit heeft onnodig tot smalende opmerkingen vanuit het publiek richting stadswachten geleid (zoals "zijn jullie soms van het harmonie-orkest?"). Dergelijke opmerkingen zijn niet bevorderend voor het zelfvertrouwen, zeker niet in het prille begin dat men als stadswacht de straat opgaat.

Meningen van de stadswachten

Wat betreft de **salariëring** merken de meeste stadswachten op dat deze absoluut te weinig is. Sommigen putten troost uit de gedachte dat ze als beveiligingsbeambte in de toekomst meer gaan verdienen.

Ten aanzien van de **werktijden** wordt opgemerkt dat juist in de avonduren surveillance gewenst is ("..autokraken vinden vooral 's avonds plaats en dan zijn we er niet.."). Aan de andere kant staat men niet te trappelen om ook in de avonduren te werken. Sommigen merken op dat je dan zeker niet zonder bevoegdheden kunt.

Over de **afbakening van het gebied** zijn de meningen wat verdeeld. Sommigen zijn van mening dat ze er zijn voor het centrum, anderen geven te kennen dat ook in de buitenwijken een taak voor hen ligt.

Ten aanzien van de **toerusting** komt desgevraagd meerdere malen naar voren dat een wapenstok gewenst is. Een aantal stadswachten benadrukt vooral de preventieve werking naar het publiek ("mensen nemen dan minder een loopje met je.."). Anderen zien het nut van een wapenstok vooral in relatie tot de eigen veiligheid ("we zitten soms op de bron van het delict..").

Meningen van de praktijkbegeleider

De mening van de praktijkbegeleider ten aanzien van de eventuele noodzaak tot uitbreiding van de bevoegdheden is duidelijk: als zowel de politiek als wetgeving nee zeggen, houdt alles op. Je moet werken binnen de grenzen die zijn aangegeven, aldus de praktijkleider.

Met de stadswachten is de praktijkbegeleider van mening dat de financiële beloning slecht is: "dat is een kwestie van willen...". Hij wijst in dit verband op de mogelijkheden die er liggen op het gebied van ongemakkentoeslagen.

Ten aanzien van de werktijden betreurt de praktijkbegeleider het dat er alleen overdag gesurveilleerd wordt ("het is een financieel verhaal"). Anders dan de stadswachten is hij van mening dat bij een eventuele uitbreiding tot de avonduren, er ook zonder dwangmiddelen gesurveilleerd kan worden.

Uitbreiding van het werkgebied heeft geen prioriteit, maar ligt meer in de wens sfeer (tunnel, station, Waalkade). "Richt je aandacht op je eigen parochie en laat zien wat je kunt, en kaart pas daarna aan wat je meer zou kunnen".

Ideeën stadswachten nadere invulling werkzaamheden

De stadswachten hebben een aantal wensen of ideeën over de verdere invulling van hun werk:

- Formeer koppels met politie, waardoor je als stadswacht meer aanzien krijgt bij het publiek.
- Uitbreiding van het werkgebied: winkelpassage, waalkade, buitenwijken.
- Baliediensten op stadswachtkantoor. Nu wordt iedereen doorgestuurd naar het politiebureau.
- Bonnenboekje ter verhoging van het preventief effect.

6 Samenwerking instanties

Politie

Wat betreft het contact met de politie tijdens het werk zijn de meeste stadswachten van mening dat er niet of nauwelijks onderling contact is. Een enkeling vindt dat het contact groeit, maar het is ook voorgekomen dat een collegiale benadering door een stadswacht van een politiefunctionaris volstrekt genegeerd werd. Met de parkeerpolitie en de wijkagent hebben de stadswachten wat meer contact.

Ten behoeve van de afstemming van de activiteiten van de stadswachten op de ontwikkelingen in de criminaliteit neemt de praktijkbegeleider dagelijks deel aan het ochtend-appel bij de politie. Op deze wijze worden de stadswachten geïnformeerd over de criminele ontwikkelingen in de binnenstad. Deze werkwijze wordt door de stadswachten positief gewaardeerd.

Een negatief geluid is dat de stadswachten zelden te horen krijgen hoe de politie meldingen van stadswachten (van winkeldiefstal) waardeert. (Het melden gebeurt indirect via de meldkamer van het stadswachtkantoor).

Een duidelijk dilemma vormt het gegeven dat bij de politie aan verkeersovertredingen geen prioriteit wordt toegekend, terwijl de stadswachten daarmee juist het meest te maken krijgen. Sommige stadswachten zouden graag eens een keer samen met de politie een actie houden tegen verkeersovertredingen in de binnenstad. Dit zou voor de stadswachten ook statusverhogend werken, zo is de verwachting. Bij anderen is de reactie op de huidige houding van de politie: "geef óns dan maar een bonnenboekje..."

Gemeentelijke diensten

De contacten met de gemeentelijke diensten vloeien voort uit de taken van de stadswachten op het gebied van beheer. Het gaat hierbij om zaken als het rapporteren van omgevallen bomen, zwerfvuil, kapotte parkeermeters, gaten in het wegdek, fietswrakken, etc.

Opvallend is het enorme verschil in beleving van de stadswachten. Sommigen zijn van mening dat melden bij gemeentelijke instanties absoluut geen effect sorteert, anderen daarentegen zijn van mening dat er wel degelijk op gereageerd wordt. Wanneer men hierop doorvraagt dan blijkt wel dat er vaak meerdere malen aan de bel getrokken moet worden. Ook is er geen sprake van terugmelding, dus alleen door zelf te controleren wordt zichtbaar of de melding is opgepakt.

Sommige zaken worden bijzonder snel aangepakt, zoals in het geval van kapotte parkeermeters ("het belang van de duiten...?").

De structurele inbedding van de stadswachten

De praktijkbegeleider heeft, net als over andere taakaspecten van zijn werk, ook een duidelijke visie op de structurele inbedding van de stadswachtenorganisatie binnen de Gemeente.

Uitgangspunt in zijn benadering van andere instanties is de vraag: 'wat kunnen wij als stadswachten betekenen voor andere diensten?' Zijn benadering wordt gekenmerkt door een subtiele werkwijze die niet afdwingend is en geen confrontatie aangaat. Hij probeert bij de andere partij behoefte te creëren, geeft aan wat er aan de hand is ("ze rijden allemaal door...") en peilt de reactie. Wanneer er weerstanden ontstaan, dan laat hij het voorlopig rusten tot een volgende gelegenheid zich aandient. Op deze wijze wordt langzaam maar zeker succes geboekt, aldus de praktijkbegeleider.

Media

Tot slot van deze paragraaf nog een enkel woord over het oordeel van de praktijkbegeleider en de stadswachten ten aanzien van de rol van de media.

Terugkijkend spreekt de praktijkbegeleider zijn tevredenheid uit over de wijze waarop de berichtgeving in pers en media is verlopen. Belangrijk is dat de stroom informatie gereguleerd wordt, aldus de praktijkbegeleider. Wat hem betreft is een informatiestop op dit moment wel gewenst. Het wachten is op momenten waarbij publiciteit voordeel oplevert, bijvoorbeeld om mensen te gaan werven of negatieve geluiden recht te trekken.

De geluiden van de stadswachten hebben duidelijk een andere toon. Velen spreken hun ontevredenheid uit over de wijze waarop, met name in de beginperiode, in de pers aandacht is besteed aan het stadswachtenproject. Vooral de berichtgeving over het feit dat de stadswachten gerecruteerd werden uit de groep langdurige werklozen en dat zij geen speciale bevoegdheden hebben, heeft bij een aantal stadswachten kwaad bloed gezet: "we zijn als een stelletje asociale figuren afgeschilderd die niets te zeggen hebben".

Ervaringen gemeentelijke diensten met Stadswacht Nijmegen

Zoals gezegd betreffen de contacten van Stadswacht Nijmegen met gemeentelijke en provinciale diensten voornamelijk het beheer van het binnenstadgedeelte waar stadswachten actief zijn. De term beheer heeft hier een tweeledige betekenis. In de eerste plaats kan beheer opgevat worden als het (formeel) toezicht houden op het gedrag van publiek in de openbare ruimte. Naast haar autonome functies - zoals preventieve surveillance - levert Stadswacht Nijmegen momenteel op dit gebied met name diensten aan politie en marktwezen.

Daarnaast heeft beheer ook betrekking op onderhoud en reparatie van gemeentelijke eigendommen - zoals straatmeubilair - in de openbare ruimte. Ter bevordering van dergelijk beheer vervult Stadswacht Nijmegen een signalerende rol voor de overige hier besproken diensten.

Met de volgende diensten werd (in november 1991) een werkrelatie onderhouden:

- Gemeentepolitie Nijmegen;
- Parkeerpolitie;
- Stadsontwikkeling, afdeling Onderhoud;
- Dienst Economische Zaken, Marktwezen;

- Centrale Vervoersdienst, Reinigingspolitie;
- Zuid Gelderse Nutsbedrijven.

Hieronder wordt summier weergegeven waaruit de contacten bestaan en hoe deze door de betreffende diensten worden gewaardeerd.

Gemeentepolitie Nijmegen

Telefonische meldingen van Stadswacht aan gemeentepolitie zijn tot november 1991 slechts sporadisch voorgekomen. Het betrof steeds verzoeken om hulp bij problemen op straat (ongeveer tien maal) of om rugdekking (één maal). Deze verzoeken zijn allemaal onmiddellijk gehonoreerd. De politie acht het van groot belang dat men de stadswachten, in geval van acute 'noodsituaties', niet in de kou laat staan. Minder dringende problemen worden overgebracht tijdens de vele formele en informele contacten die de politie onderhoudt met de leiding van Stadswacht Nijmegen.

Naar de stellige indruk van de politie heeft de aanwezigheid van stadswachten een duidelijk preventief effect gehad in het gebied waar zij surveilleren. Zo zouden autokraken, winkeldiefstal en vernielingen zijn afgenomen. Ook het illegaal fietsen in voetgangersgebieden komt naar het oordeel van de politie steeds minder vaak voor.

De werkzaamheden van politie en Stadswacht zijn in zoverre op elkaar afgestemd, dat de politie geen voetsurveillance meer verricht op tijdstippen en plaatsen waar stadswachten actief zijn.

De politie benadrukt dat de stadswachten additionele taken uitvoeren die zich allemaal onder de laagste prioriteitsgrens van de eigen organisatie bevinden. Daardoor zouden irritaties kunnen ontstaan, die te maken hebben met een verschillend verwachtingspatroon. Zo kan de bij Stadswacht levende behoefte aan grootscheepse gezamenlijke acties, bijvoorbeeld om fietsen te laten afstappen, niet gehonoreerd worden vanwege capaciteitsgebrek bij de politie. Het politiepersoneel wordt regelmatig op de hoogte gehouden van de activiteiten die Stadswacht uitvoert. Dat gebeurt voornamelijk tijdens het kader- en korpsoverleg, in het korpsblad en bij het ochtendappèl. Bij dit laatste is altijd een vertegenwoordiger van Stadswacht Nijmegen aanwezig.

Alle stadswachten zijn een dag meegelopen met de rayon-agent.

Met de leiding van de stadswacht worden zoals gezegd door de politie - die tevens budgethouder is - intensieve dagelijkse contacten onderhouden.

Als het aan de gemeentepolitie ligt, is een omvangrijke gebiedsuitbreiding voor Stadswacht nog niet aan de orde. Men is van mening dat het huidige gebied, waar volgend jaar ook de Waalkade bij wordt getrokken, tenminste 30 stadswachten kan herbergen.

De politie staat enigszins huiverig ten opzichte van een eventuele uitbreiding van de tijdstippen waarop Stadswacht actief is. Vooral in de avonduren doen zich op straat andere problemen voor dan overdag, zoals vechtpartijen, dronkenschap en geluidsoverlast. De huidige afstemming van werkzaamheden is niet toegesneden op de spanningen, die een eventueel optreden van stadswachten hiertegen kunnen oproepen.

De politie benadrukt dat de stadswachten goed zijn opgeleid en terdege voor hun taak berekend. Men is eveneens zeer te spreken over de inzet en flexibele opstelling van de leiding van Stadswacht Nijmegen.

Parkeerpolitie

Bij de parkeerpolitie komen dagelijks gemiddeld één à twee meldingen binnen, afkomstig van Stadswacht Nijmegen. Het betreft niet-functionerende parkeermeters en parkeerautomaten, kapotte verlichting in parkeergarages, etc. Afgesproken is, dat de stadswachten foutparkeren ongemoeid laten.

De meldingen worden telefonisch ontvangen en direct doorgegeven aan een particulier bedrijf dat contractueel verplicht is binnen 24 uur voor reparatie zorg te dragen. De follow-up van de meldingen wordt niet teruggekoppeld naar Stadswacht. Men geeft toe dat deze situatie kan leiden tot enige wrijvingen en misverstanden, bijvoorbeeld wanneer niet binnen 24 uur kan worden gerepareerd omdat een essentieel onderdeel niet beschikbaar blijkt te zijn.

De parkeerpolitie maakt dankbaar pragmatisch gebruik van de extra 'ogen en oren' waarover zij dankzij de Stadswacht beschikt. Een gebiedsuitbreiding wordt zeker niet afgewezen.

Over de afhandeling door de Stadswacht van incidentele verzoeken om hulp, bijvoorbeeld de aanpak van zwervers op het dak van parkeergarage Mariënborg, is men zeer te spreken. Zowel van de leiding als van de stadswachten wordt gezegd dat zij van goede wil en zeer gemotiveerd zijn.

Tijdens vier bijeenkomsten zijn alle stadswachten voorgelicht over de taken en werkzaamheden van de parkeerpolitie.

Momenteel bestaan er geen structurele contacten op kaderniveau. De parkeerpolitie heeft hieraan vooralsnog geen behoefte.

Stadsontwikkeling, afdeling Onderhoud

Deze dienst ontvangt gemiddeld tweemaal per week een telefonische melding van Stadswacht. Het gaat dan om zaken als vernield straatmeubilair, beschadigde verkeersborden en losliggende bestrating.

De afdeling Onderhoud onderneemt direct actie na de meldingen en koppelt de resultaten terug naar Stadswacht. Dat gebeurt via een schriftelijke uitdraai van de meldingen, die men wekelijks van Stadswacht ontvangt. De afdeling Onderhoud retourneert dit formulier na het voorzien te hebben van de ondernomen acties. Men is tevreden over de resultaten die tot nu toe geboekt zijn. Een eventuele uitbreiding van het werkterrein van Stadswacht zou worden toegejuicht.

De stadswachten zijn door de afdeling Onderhoud niet rechtstreeks voorgelicht over de van hen verwachte taken. Omdat deze zo voor de hand liggen, acht men dat in de toekomst ook niet zo nodig.

Voor afstemming van de werkzaamheden vindt wel regelmatig overleg plaats met de leiding van Stadswacht.

Dienst Economische Zaken, Marktwezen

Telefonische meldingen aan het Marktwezen betreffen illegaal uitgebreide terrassen, agressieve straatventers, verkeerd geplaatste winkeluitstallingen, etc. Zij komen ongeveer eens in de veertien dagen voor. De marktmeesters, die voor afhandeling verantwoordelijk zijn, streven naar een zo spoedig mogelijke follow-up, maar melden de resultaten hiervan niet structureel terug aan Stadswacht Nijmegen.

Naast de meldingen zijn de marktmeesters, gaande het project, steeds vaker gebruik gaan maken van de diensten die Stadswacht kan leveren.

Zo hebben stadswachten tijdens de zomermaanden geassisteerd bij een project tegen zakkenrollerij op de maandag- en zaterdagmarkten. Stadswacht plaatste elke marktdag waarschuwborden en bleef tevens de gehele dag zichtbaar aanwezig. Ook is onmisbare hulp geboden bij het oplossen van de parkeer- en verkeerschaos aan het einde van de marktdagen. Een nieuw systeem van vuilverwerking, dat per 1 december 1991 is ingevoerd, noopt tot een verscherpt toezicht op de markthandelaren. Op verzoek van de marktmeesters gaan vier stadswachten hen enige maanden assisteren bij de uitvoering van deze taak. Het marktwezen onderhoudt dagelijkse contacten met de stadswachten. De werkzaamheden worden zeer gewaardeerd. Stadswachten zijn goed voor hun taak berekend en eerder te 'lief' dan bullebak.

Uitbreiding van het werkterrein van Stadswacht Nijmegen is voor het marktwezen niet relevant. Overige markten zijn veel kleiner en dus veel beheersbaarder voor de marktmeesters.

Alle stadswachten maken, ter introductie, koppelsgewijs een ronde door de stad met een marktmeester. Daarbij wordt gewezen op zaken die voor het marktwezen van belang zijn. Voor de gehele groep is tevens een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd.

Het marktwezen zou graag wat nadere structurering aanbrengen in het huidige overleg met de leiding van Stadswacht. Men betreurt nu dat niet eerder is ingegaan op verzoeken daartoe van Stadswacht Nijmegen.

Centrale Vervoersdienst, Reinigingspolitie

De reinigingspolitie ontvangt regelmatig meldingen van Stadswacht Nijmegen, maar kan niet zeggen hoeveel van de 7.000 jaarlijkse meldingen van deze organisatie afkomstig zijn.

De telefonische meldingen betreffen zwerfvuil, grof vuil en verkeerd geplaatst huisvuil. De reinigingspolitie neemt ze zeer serieus en onderneemt waar mogelijk actie. Men streeft ernaar Stadswacht zo veel mogelijk op de hoogte te houden van de resultaten van deze acties. Onduidelijk is echter of de telefonische terugmeldingen wel altijd terecht komen bij de personen waarvoor deze bestemd zijn. De diensten van de Stadswacht worden door de reinigingspolitie positief gewaardeerd. Een gebiedsuitbreiding zou dan ook worden toegejuicht.

Tijdens de opleiding worden de stadswachten door de reinigingspolitie op de hoogte gebracht van de taken die men van hen verwacht.

Overleg met de leiding van de Stadswacht geschiedt momenteel op ad-hoc basis. Men is voorstander van enige structurering op dit punt.

Zuid Gelderse Nutsbedrijven

Stadswacht Nijmegen meldt gemiddeld één à twee keer per week een storing aan de Zuid Gelders Nutsbedrijven. Deze telefonische meldingen betreffen defecten aan lichtmasten en lantaarnpalen, verkeerslichtinstallaties en brandkranen. In acute gevallen wordt de melding direct doorgegeven aan de storingsdienst van de Nutsbedrijven die direct actie onderneemt. Bij minder dringende zaken wordt een storingsbon uitgeschreven, waarna de zaak de volgende dag in behandeling wordt genomen. Stadswacht Nijmegen wordt, volgens de Zuid Gelderse Nutsbedrijven, steeds telefonisch op de hoogte gesteld van de follow-up.

De activiteiten van Stadswacht worden door de Nutsbedrijven als zeer nuttig ervaren. Het is al enkele malen voorgekomen dat stadswachten het kenteken-

nummer noteerden van automobilisten die doorreden na het aanrijden van een brandkraan of lichtmast. Hierdoor werd schadeverhaal mogelijk.

Gebiedsuitbreiding van Stadswacht stuit op geen enkel bezwaar van de Nuts-bedrijven.

Momenteel bestaat er geen structureel overleg op kaderniveau. Nader overleg kan alsnog opgestart worden in de toekomst, als men mogelijkerwijze nauwer gaat samenwerken bij het bestrijden van vernielingsbrandhaarden.

Dienst Stedelijk Onderhoud, afdeling Beplantingen

De afdeling Beplantingen figureert niet op bovenstaand lijstje van diensten die een werkrelatie onderhouden met Stadswacht Nijmegen. Desalniettemin zou men gaarne zien dat er stadswachten werden ingezet op het werkterrein van Beplantingen. Met name in de toezichthoudende sfeer, dat wil zeggen ertoe bijdragen dat gemeentelijke voorzieningen daadwerkelijk gebruikt worden waarvoor ze bedoeld zijn, ziet men een taak voor Stadswacht weggelegd. Daarbij wordt gedacht aan 'grijs' gedrag, zoals het incorrect voeren van dieren, het misbruik maken van plantvakken en het uitlaten van niet aangelijnde honden. Daarnaast kan Stadswacht een signalerende rol spelen bij schades en vernielingen.

Inzet is met name gewenst in de Valkhof en het Kronenburgerpark, maar ook in het centrum, waar bloembakken en beplanting regelmatig vernield worden. Bij de afdeling Beplantingen wordt betreurd, dat op een eerste verzoek om assistentie in het voorjaar van 1991 geen reactie van Stadswacht Nijmegen mocht worden ontvangen.

7 Overige zaken

In deze slotparagraaf worden een drietal onderwerpen aan de orde gesteld.

- De mening van de geïnterviewden over de realisering van de centrale doelstelling van het stadswachtenproject.
- De mening van de stadswachten over de problematiek van de binnenstad.
- De mate van tevredenheid van de stadswachten over hun werk tot nog toe en de wijze waarop ze aankijken tegen hun toekomst in de beveiligingsbranche.

De realisering van de doelstelling

De stadswachten zijn unaniem van mening dat het stadswachtenproject de sociale veiligheid in de binnenstad heeft vergroot. Daarbij wordt gewezen op een sterke daling van het aantal fietsdiefstallen en autokraken op plekken waar gesurveilleerd wordt.

Ook voor de winkeliers werpt het stadswachtenproject zijn vruchten af ("de winkeliers hebben al veel minder last..." en "ze zien graag dat we langs komen...").

Hetzelfde geldt voor de burgers ("oudere mensen lopen in je kielzog mee en bedanken je daarvoor...").

Ook het feit dat een deel van de fietsers uit eigen beweging of na verzoek wel afstapt zien de stadswachten als duidelijk succes van het project.

Problemen in de binnenstad

De belangrijkste problemen - in de optiek van de stadswachten - die zich voordoen in de binnenstad van Nijmegen, zijn:

- het fietsprobleem (zowel fietsdiefstal als het fietsgedrag);
- de verzamelpunten van opgeschoten jongeren (onderaan de Hezelstraat);
- het Kronenburgpark (zwervers, verhandelplaats fietsdieven, dierenleed);
- de zwervers op het parkeerdak Mariënborg;
- verkeersovertredingen automobilisten (Molenstraat).

Als 'enge' plekken worden genoemd:

- Vlaamse Gas;
- Lange Hezelstraat;
- parkeerdak Mariënborg.

Waardering van de functie en oordeel over de toekomst

De meerderheid van de stadswachten is tevreden over de huidige functie als stadswacht. De oudere stadswachten zijn wat minder tevreden. Dit hangt vooral samen met het ontbreken van bevoegdheden.

Over het algemeen is er weinig enthousiasme voor een functie in de beveiligingsbranche. Men is bang dat een baan in de beveiligingsbranche eenzijdiger is en minder gericht op contact met mensen. Alleen de financiële vooruitgang is duidelijk een voordeel van deze functie.

De praktijkbegeleider heeft al eens geprobeerd om de omschakeling wat duidelijker in beeld te brengen. Maar dit sloeg niet aan. De omschakeling zal vermoedelijk wel problemen opleveren, aldus de praktijkbegeleider. Zijn inschatting is dat de stadswachten het niet goed aandurven, terwijl ze het wel kunnen. Zijn aanpak is er nu op gericht om de stadswachten beter voor te bereiden op een baan in het bedrijfsleven. Concreet betekent dit dat hogere eisen gesteld worden aan de stadswachten. Men wordt aangesproken op de ervaring en vak-kennis die inmiddels is opgedaan door het afleggen van verantwoording van hetgeen men heeft gedaan.

Deel 2

Meningen van publiek
en ondernemers,
politiecijsers

1 Verantwoording

1.1 Inleiding

In dit gedeelte van de tussenrapportage wordt weergegeven hoe bevolking, winkeliers en horecahouders denken over (on)veiligheid in de binnenstad en over het pas gestarte stadswachtenproject aldaar.

De onderzoeksresultaten zijn ontleend aan enquêtes die zijn gehouden in het kader van de voormeting en van de tussenmeting, respectievelijk vlak voor en een half jaar na de start van het stadswachtenproject.

Voormeting

In maart 1991 zijn 780 passanten geënquêteerd in de binnenstad van Nijmegen. De enquêtes werden afgenomen aan het begin, het midden en het einde van de Broerstraat, de 'hoofdwinkelstraat' in de binnenstad.

In diezelfde periode zijn 147 binnenstadswinkeliers geënquêteerd. De steekproef van te enquêteren detaillisten werd aselekt samengesteld op basis van een uitdraai van adressen van alle winkeliers en horecahouders in de binnenstad.

Deze uitdraai werd verstrekt door de Kamer van Koophandel.

In totaal is een kwart van alle winkeliers/horecahouders in de binnenstad geënquêteerd. In het vervolg van deze rapportage wordt onder 'winkeliers' tevens 'horecahouders' verstaan.

Tussenmeting

In september 1991, dat wil zeggen nadat het project een half jaar had gelopen, zijn 347 passanten geënquêteerd. Bij winkeliers heeft geen tussenmeting plaatsgevonden in deze periode.

De omstandigheden waaronder passanten werden geënquêteerd zijn zoveel mogelijk gelijk gehouden aan die bij de voormeting. Dat wil onder meer zeggen dat op vergelijkbare dagen van de week een naar verhouding gelijk aantal mensen werd ondervraagd als bij de voormeting. Verder werd dezelfde lokatie gekozen als bij de voormeting.

Een verantwoording van de onderzoeksmethode (gericht op de representativiteit van de gegevens en de vergelijkbaarheid van de diverse gegevens) zal gegeven worden in de officiële rapportage van de effectevaluatie.

In deze rapportage wordt de vergelijking van gegevens van de voor- en nameting gepresenteerd. Dit rapport zal naar verwachting in juni 1992 verschijnen.

Op het eerste gezicht is er geen aanleiding om te veronderstellen dat de onderzoeksresultaten geen representatief beeld geven van hoe de bevolking van Nijmegen en omstreken en de winkeliers van de binnenstad denken over (on)veiligheid en over het stadswachtenproject. Zolang er echter geen gedetailleerde analyse is uitgevoerd, blijft enige voorzichtigheid geboden bij het generaliseren van de onderzoeksresultaten.

1.2 Achtergrondkenmerken

Onderstaand worden de drie onderzoeksgroepen (passanten bij de voormeting, passanten bij de nameting en winkeliers bij de voormeting) beschreven wat betreft de achtergrondkenmerken.

1 Passanten bij de voormeting

Tabel 1: Achtergrondkenmerken van respondenten bij de voormeting

kenmerk	Passanten (N=711)	
	abs	%
frequentie bezoek binnenstad		
meerdere keren per week	477	61
1x per week	158	20
1x per twee weken	76	10
1x per maand of minder	<u>69</u>	9
	780	100
woonplaats		
binnenstad Nijmegen	136	19
Nijmegen, buiten binnenstad	359	51
buiten Nijmegen	<u>216</u>	<u>30</u>
	711	100
sexe		
man	341	48
vrouw	<u>370</u>	<u>52</u>
	711	100
leeftijd		
jonger dan 25 jaar	164	23
25 t/m 34 jaar	177	25
35 t/m 54 jaar	211	30
ouder dan 54 jaar	<u>159</u>	<u>22</u>
	711	100
gewoonlijk tijdstip van bezoek binnenstad		
alleen overdag	344	52
zowel overdag als 's avonds	<u>367</u>	<u>48</u>
	711	100

Frequentie bezoek binnenstad

61% van de passanten komt meerdere keren per week in het centrum van Nijmegen; 9% slechts 1 keer per maand of nog minder. Deze laatste groep is wegens hun beperkte ervaring met de binnenstad in het onderzoek verder buiten beschouwing gelaten. Dit betekent dat de resultaten van de voormeting zijn gebaseerd op de mening en ervaring van 711 passanten.

Bewoners en bezoekers (van binnen en buiten Nijmegen)

19% van de passanten is zelf woonachtig in de binnenstad. Dit zijn 136 respondenten. De helft van alle passanten woont wel in Nijmegen maar buiten het centrum. De overige 30% woont buiten Nijmegen.

Sekse en leeftijd

De onderzoeksgroep bestaat voor 48% uit mannen en voor 52% uit vrouwen.

De leeftijdsverdeling ziet er als volgt uit:

- 23% is jonger dan 25 jaar
- 25% is tussen 25 en 34 jaar
- 30% is tussen 35 en 54 jaar
- 22% is ouder dan 54 jaar

Tijdstip waarop men in de binnenstad komt

Ongeveer de helft van alle passanten (52%) komt gewoonlijk alleen overdag in de binnenstad. De overigen (48%) komen er meestal zowel overdag als ook 's avonds (en/of 's nachts).

2 Passanten bij de tussenmeting**Tabel 2: Achtergrondkenmerken van respondenten bij de tussenmeting**

kenmerk	Passanten (N=316)	
	abs	%
frequentie bezoek binnenstad		
meerdere keren per week	210	61
1x per week	74	21
1x per twee weken	32	9
1x per maand of minder	31	9
	347	100
woonplaats		
binnenstad Nijmegen	58	18
Nijmegen, buiten binnenstad	142	45
buiten Nijmegen	116	37
	316	100
seks		
man	136	43
vrouw	179	57
	316	100
leeftijd		
jonger dan 25 jaar	85	27
25 t/m 34 jaar	72	23
35 t/m 54 jaar	76	24
ouder dan 54 jaar	82	26
	316	100
gewoonlijk tijdstip van bezoek binnenstad		
alleen overdag	172	54
zowel overdag als 's avonds	144	46
	316	100

Frequentie bezoek binnenstad

Net als bij de voormeting komt 60% van de passanten meerdere keren per week in de binnenstad en 9% één keer per maand of minder. Deze laatste groep is in het onderzoek verder buiten beschouwing gelaten, omdat men bij zo'n lage bezoekfrequentie geen voldoende gefundeerde mening kan hebben over de binnenstad. Van de 347 geënquêteerde mensen blijven er zo nog 316 over, waarop de verdere onderzoeksresultaten van de tussenmeting zijn gebaseerd.

Bewoners en bezoekers

Vrijwel evenveel mensen als bij de voormeting, namelijk 18%, wonen in de binnenstad; dit zijn 58 mensen. Bijna de helft van de respondenten (45%) woont wel in Nijmegen maar buiten het centrum; dit zijn 142 mensen. De andere respondenten (37%) komen van buiten Nijmegen (116 mensen). De verhoudingen bij de tussenmeting tussen bewoners en bezoekers is bijna hetzelfde als bij de voormeting.

Sekse en leeftijd

De groep respondenten bij de tussenmeting bestaat voor 43% uit mannen en 57% uit vrouwen.

De leeftijdsverdeling bij de tussenmeting wijkt iets af van de verdeling bij de voormeting (48% mannen en 52% vrouwen). Het verschil is echter beperkt.

Gewoonlijk tijdstip van bezoek binnenstad

Iets meer dan de helft van de respondenten (54%) komt meestal alleen overdag in het centrum van Nijmegen. De anderen (46%) komen gewoonlijk zowel overdag als 's avonds of 's nachts in het centrum. Deze verdeling is vrijwel gelijk aan die bij de voormeting.

Conclusie

Bij vergelijking van de achtergrondkenmerken bij de voormeting en bij de tussenmeting, kan geconstateerd worden dat er geen (noemenswaardige) verschillen zijn. De resultaten van beide groepen passanten met betrekking tot de andere vragen mogen vergelijkbaar geacht worden.

3 Winkeliers bij de voormeting

Hoe lang gevestigd in binnenstad

De meeste winkeliers (48%) zijn al langer dan 3 jaar in de binnenstad gevestigd. Bijna 10% (14 respondenten) zit nog pas 1 jaar of minder in de binnenstad.

Omvang bedrijf

Ruim 10% van de ondervraagde winkeliers heeft een éénmansbedrijf. In ongeveer 40% van de gevallen betreft het winkels waar 2 of 3 mensen werkzaam zijn. Bij 46% van de winkels werken minimaal 4 en maximaal 30 mensen.

Type branche

De verdeling naar branche is als volgt:

- horecagelegenheid	19%
- voedings/genotmiddelen	10%
- kleding/mode	30%
- schoeisel/leder	3%
- woninginrichting	8%
- drogisterij	4%
- elektronica	7%
- boeken/tijdschriften	7%
- overige	12%

Functie respondenten

Het lag in de bedoeling dat van elk bedrijf de eigenaar, filiaalhouder of bedrijfsleider zou worden geënquêteerd. Dat is ook veelal gebeurd (in 92% van de gevallen).

Sekse en leeftijd en woonplaats

De steekproef van winkeliers bestaat voor 62% uit mannen en voor 38% uit vrouwen. De leeftijdsverdeling ziet er als volgt uit:

- 9% is jonger dan 25 jaar
- 29% is tussen 25 en 34 jaar
- 28% is tussen 35 en 44 jaar
- 24% is tussen 45 en 54 jaar
- 10% is ouder dan 54 jaar

Een kwart van de steekproef woont in de binnenstad van Nijmegen. 30% woont wel in Nijmegen maar buiten het centrum. De overigen (46%) wonen buiten Nijmegen.

1.3 Leeswijzer

In dit deel treft u een vergelijking aan tussen voor- en tussenmeting van de volgende onderwerpen:

- bekendheid bij het publiek van het stadswachtenproject;
- oordelen van het publiek over het stadswachtenproject.

Van het onderwerp 'onveiligheidsgevoelens bij het publiek' worden alleen de gegevens gepresenteerd die bij de voormeting zijn verzameld. Een periode van een half jaar wordt te kort geacht om een zinvolle effectmeting ten aanzien van dit aspect te kunnen uitvoeren. Wel wordt een vergelijking gemaakt tussen criminaliteitscijfers van de politie over de periode april tot en met oktober 1991 en over april tot en met oktober 1990. Het betreft een vergelijking tussen de periode dat de stadswachten opereren in de binnenstad en dezelfde periode in het jaar ervoor, toen er nog geen stadswachten waren aangesteld.

Bij winkeliers heeft geen tussenmeting plaatsgevonden. Van deze groep respondenten worden de gegevens gepresenteerd die bij de voormeting zijn verzameld met betrekking tot de volgende onderwerpen:

- bekendheid met het project;
- oordelen over het project;
- onveiligheid.

De structuur van dit deel ziet er als volgt uit:

- in hoofdstuk 2 komen de onveiligheidsgevoelens van het publiek bij de voormeting aan bod;
- in hoofdstuk 3 worden de onveiligheidsgevoelens van winkeliers bij de voormeting gepresenteerd;
- in hoofdstuk 4 wordt weergegeven hoe het bij de voormeting stond met de bekendheid van het stadswachtenproject bij publiek en winkeliers. Verder wordt een overzicht gegeven van de oordelen die beide groepen respondenten hebben over het project;
- in hoofdstuk 5 wordt gezien hoe het een half jaar na de start gesteld is met de bekendheid van het project bij het publiek en welke oordelen het publiek heeft over het project op dat moment;
- in hoofdstuk 6 vindt een vergelijking plaats van criminaliteitscijfers in de periode dat de stadswachten actief zijn (april tot en met oktober 1991) met dezelfde periode voorafgaand aan het project (april tot en met oktober 1990).
- in de bijlage zijn de opmerkingen en tips van geïnterviewde winkeliers opgenomen.

2 Onveiligheid, vermijding en slachtofferschap bij passanten (voormeting)

In dit hoofdstuk gaat het om de situatie voor de start van het project, zoals die door het publiek (passanten) werd ervaren.

1 Onveiligheid

Onveiligheid overdag

Slechts een minderheid van de onderzoeksgroep (9%) voelt zich overdag wel eens onveilig in de binnenstad. Uitgesplitst naar sekse liggen de percentages respectievelijk op 12% bij de vrouwen en 5% bij de mannen.

Plaatsen die het meest genoemd worden als 'onveilig overdag' zijn:

- hele centrum;
- Vlaamse Gas;
- Station;
- Markt;
- 'Steegjes'.

De meest genoemde redenen voor gevoelens van onveiligheid zijn:

- rondhangende jongeren;
- stil/geïsoleerd;
- donker/slecht verlicht.

Onveiligheid 's avonds/s nachts

Van alle respondenten (die 's avonds/s nachts in de binnenstad komen) voelt de helft (51%) zich weleens onveilig. Bij vrouwen ligt het percentage op 58%, bij mannen op 44%.

Ter vergelijking: in een onderzoek gehouden in Hoog Catharijne (1988) onder een steekproef van gelijke grootte en met eenzelfde sekseverdeling werd dezelfde enquêtevraag gesteld; 53% van deze geënquêteerden voelt zich 's avonds/s nachts weleens onveilig in Hoog Catharijne.

Het is zeker niet zo dat men zich bij ieder bezoek aan de binnenstad (in de avonduren) onveilig voelt. Ongeveer de helft van de mensen die zich weleens onveilig voelt, zegt dit een paar keer per maand te ervaren. Slechts 4% antwoordt met 'bijna elke dag'. Men dient echter wel te bedenken dat het antwoord op de vraag 'hoe vaak voelt u zich onveilig in de binnenstad van Nijmegen?' sterk afhangt van de frequentie waarmee men er komt.

Bij de vraag naar de plekken van onveiligheid overheersen 3 straten/plaatsen.

Vlaamse Gas (35% van de respondenten die zich weleens onveilig voelen);

Molenstraat (20%);

Kronenburg park (9%).

De meest genoemde redenen voor de gevoelens van onveiligheid zijn:

- rondhangende jongeren (67% van de respondenten met onveiligheidsgevoelens);
- stil/geïsoleerd (39% van de respondenten met onveiligheidsgevoelens);
- donker/slecht verlicht (34% van de respondenten met onveiligheidsgevoelens).

Een meerderheid van de mensen die zich 's avonds/'s nachts weleens onveilig voelen, wijt dit (ook) aan incidenten die zich hebben voorgedaan of verhalen die ze hebben gehoord:

- 16% schrijft zijn gevoel van onveiligheid mede toe aan incidenten;
- 33% heeft verhalen gehoord die (mede) leiden tot gevoelens van onveiligheid;
- 21% zegt het heeft zowel te maken met incidenten ter plekke als met verhalen.

2 Vermijding

Dertig procent van de passanten zegt dat er plaatsen zijn waar men **overdag** liever niet alleen zou komen. Verreweg het meest wordt daarbij als straat genoemd 'Vlaamse Gas' (47% van de groep met vermijdingsgedrag). Minder vaak worden genoemd Kronenburg Park (14%), Station (12%) en Steegjes (11%).

Zeven op de tien (71%) passanten die 's avonds weleens in de binnenstad komen vermijdt in de avonduren bepaalde plekken/straten.

In volgorde van belangrijkheid worden daarbij genoemd:

- Vlaamse Gas (51% van de groep met vermijdingsgedrag);
- Kronenburg Park (16%);
- tweede Walstraat (13%);
- steegjes (11%);
- Molenstraat (11%);
- Station (10%).

3 Angst voor slachtofferschap

Eenzevende (14%) van alle passanten denkt vaak aan de mogelijkheid om zelf slachtoffer te worden van criminaliteit in de binnenstad van Nijmegen; 42% is hier soms bang voor. Men denkt dan met name aan:

- beroving (41% van de groep met angst voor slachtofferschap);
- zakkenrollerij, diefstal (36%);
- agressie: lastig gevallen worden, bedreiging (33%);
- handtastelijkheden/aanranding/verkrachting (22%).

4 Slachtofferschap

Inbraak

Bij 23% van de passanten die in het centrum wonen is er de laatste 12 maanden ingebroken of gepoogd in te breken. In absolute zin betreft dit 32 van de 136 passanten. In 5 gevallen ging het om een poging tot inbraak. Dit betekent dat er bij 20% van de ondervraagde bewoners werd ingebroken.

Door deze groep van 32 bewoners werd in de laatste 12 maanden 28 keer aangifte gedaan van (poging) tot inbraak.

Fietsdiefstal

Van fietsdiefstal werd een vijfde (19%) van alle passanten minimaal één keer slachtoffer gedurende de afgelopen 12 maanden. In meer dan de helft van de gevallen werd van een slachtoffer meer dan één fiets gestolen in een periode van 12 maanden.

Auto-inbraak

Elf procent van alle respondenten werd minstens eenmaal slachtoffer van auto-inbraak de laatste 12 maanden. Een kwart van de slachtoffers deed **geen** aangifte.

Lastiggevalen worden

In het centrum van Nijmegen is 13% van alle respondenten weleens lastiggevalen. In absolute zin betreft dit 92 van de 711 respondenten.

Zakkenrollerij

Van het delict zakkenrollerij zijn 22 respondenten (3%) slachtoffer geworden. In vergelijking met de cijfers over angst voor criminaliteit (36% is bang om slachtoffer te worden van zakkenrollerij of diefstal in de binnenstad) is een percentage van 3% opmerkelijk laag.

5 Aantrekkelijkheid binnenstad

- De reinheid van de binnenstad wordt door de passanten beoordeeld met het rapportcijfer 5,7.
- Vier op de tien (41%) respondenten vindt dat vandalisme een groot probleem vormt in de binnenstad.
- Een kwart van de passanten vindt dat 'het groen' slecht onderhouden wordt, een even groot percentage is wel tevreden over het onderhoud van het groen in de binnenstad.
- De aantrekkelijkheid van de binnenstad als winkelhart van Nijmegen wordt beoordeeld met het rapportcijfer 6,6.

Conclusie

- Overdag is er nauwelijks sprake van onveiligheidsgevoelens in de binnenstad. Daarentegen voelt de helft van het publiek zich 's avonds en 's nachts wel eens onveilig in de binnenstad, vrouwen iets meer dan mannen. Dit is een behoorlijk hoog percentage.
- Het merendeel van de onveiligheidsgevoelens wordt veroorzaakt door rondhangende jongeren; daarnaast worden geïsoleerde ligging en donkere of slecht verlichte plekken als oorzaken genoemd. Een meerderheid van het publiek noemt bovendien (verhalen over) criminele voorvallen als bron van hun onveiligheidsgevoelens.
- Overdag vermijdt drie op de tien respondenten bepaalde plekken; 's avonds en 's nachts doet zeven op de tien respondenten dit. Onder de vermeden plekken scoort met name het Vlaamse Gas hoog: de helft van degenen die hetzij overdag, hetzij 's avonds of 's nachts bepaalde plekken vermijden, noemt deze straat.
- Wat de angst voor slachtofferschap van criminaliteit betreft denkt eenzevende van het publiek vaak aan de mogelijkheid zelf slachtoffer te worden van criminaliteit in de binnenstad; vier op de tien respondenten denkt hier soms aan. Men is dan met name bang voor beroving, zakkenrollerij, diefstal, agressie en zedenmisdrijven.
- De delicten waarvan het publiek het meest slachtoffer is geworden in de afgelopen twaalf maanden -gerangschikt van meest naar minst voorkomend- zijn:
 - inbraak (eenkwart van degenen die in het centrum wonen);
 - fietsdiefstal (eenvijfde van het publiek);
 - lastigvallen (eenzevende van het publiek);

- auto-inbraak (één op de negen respondenten).

Opmerkelijk is dat eenkwart van de slachtoffers van autokraak geen aangifte deed. Iets anders wat opvalt is, dat het delict zakkenrollerij nauwelijks voorkomt, terwijl men er wel bang voor is.

- Het rapportcijfer dat door het publiek voor de reinheid van de binnenstad wordt gegeven is vrij laag: 5,7. Vandalisme wordt door vier op de tien respondenten genoemd als een probleem.
- Het rapportcijfer voor de aantrekkelijkheid van de binnenstad kon eveneens hoger zijn: 6,6. De binnenstad wordt dus matig aantrekkelijk gevonden.

3 Onveiligheid, vermijding en slachtofferschap bij winkeliers (voormeting)

1 Onveiligheid

Onveiligheid tijdens het werk

Vier op de tien (39%) ondervraagde winkeliers voelt zich overdag, tijdens het werk weleens onveilig (vrouwen 55% en mannen 29%). De mate waarin men zich onveilig voelt varieert van een paar keer per week, een paar keer per maand tot een paar keer per jaar.

Dat zijn/haar personeel zich onveilig voelt tijdens het werk, hoort 42% van de winkeliers weleens of zelfs vaak.

In welke soort situaties voelen winkeliers zich onveilig? Deze zijn onderstaand weergegeven. (Er konden meerdere antwoorden worden gegeven.)

Tabel 3: Onveilige situaties voor winkeliers

	Winkeliers (N = 58)	
	abs.	%
Groepen jongeren in de winkel	21	36
Bij winkeldiefstal	17	29
Bij bedreiging	9	15
Drugverslaafden in de winkel	8	14
Agressief publiek bij ruiling	6	10
's Avonds bij verlaten van de winkel	5	9
Dronken mensen in de winkel	5	9
Anders	8	14

Onveiligheid 's avonds

Bijna de helft (46%) van de winkeliers voelt zich 's avonds/'s nachts weleens onveilig in het centrum van Nijmegen (vrouwen 70% en mannen 31%). De mate waarin men zich onveilig voelt, varieert van bijna elke dag tot een paar keer per jaar.

Winkeliers noemen net als passanten als meest onveilig gebied de Vlaamse Gas (28%) gevolgd door de parkeergarage (10%) en de Molenstraat (10%). De belangrijkste redenen van onveiligheid zijn eveneens rondhangende jongeren (65%) stil/geïsoleerd (40%) en donker/slecht verlicht (34%).

2 Vermijding

Bijna een kwart van de winkeliers (23%) zegt dat er plaatsen zijn waar men **overdag** liever niet alleen zou komen (mannen 16% en vrouwen 34%); 80% van deze groep noemt daarbij de Vlaamse Gas.

Bij de vraag of er bepaalde plaatsen zijn die men **'s avonds/'s nachts** liever vermijdt stijgt het percentage winkeliers dat bevestigend antwoordt tot 47% (mannen 42%, vrouwen 54%). De meest genoemde plaatsen zijn Vlaamse Gas

(64%) Kronenburg Park (16%) en 2e Walstraat (10%). Een grote groep (26%) weet de vraag naar vermijdingsgedrag 's avonds niet te beantwoorden.

3 Slachtofferschap

Lastig gevallen worden

Eén op de zes (16%) van de winkeliers is de laatste 12 maanden minstens eenmaal lastiggevallen. In de helft van de gevallen gebeurde dat tijdens werktijd, in de andere helft buiten werktijd.

Bedreiging

Gedurende de laatste 12 maanden werd 21% van de winkeliers minstens éénmaal bedreigd. Dit gebeurde bijna altijd tijdens werktijd.

Winkeldiefstal

Zeven op de tien (71%) van de winkeliers (uitgezonderd de horecahouders) is de laatste 12 maanden slachtoffer geworden van winkeldiefstal. Een schatting van de financiële schade kon door 77% van deze winkeliers gemaakt worden. Dit levert het volgende beeld op.

Tabel 4: Een schatting van de financiële schade ten gevolge van winkeldiefstal (laatste 12 maanden)

	Winkeliers (N= 69)	
	abs.	%
minder dan f 100,-	2	3
f 100,- tot f 250,-	4	6
f 250,- tot f 500,-	7	10
f 500,- tot f 1000,-	6	9
f 1000,- tot f 5000,-	34	49
f 5000,- tot f 10.000,-	8	12
f 10.000,- tot f 20.000,-	3	4
meer dan f 20.000,-	5	7
Totaal	69	100

Een schadepost tussen f 1000,- en f 5000,- komt verreweg het meest vaak voor.

Het slachtofferpercentage van andere misdrijven over een periode van de laatste 12 maanden is aanzienlijk. Eenderde (32%) van de ondervraagde winkeliers kreeg direct te maken met andere vormen van criminaliteit. Daarbij ging het om de volgende misdrijven (tabel 5).

Tabel 5: Slachtofferschap winkeliers (anders dan winkeldiefstal, lastig gevallen worden, bedreiging)

	Winkeliers (N = 148)	
	abs.	%
Auto-inbraak	23	15
Fietsdiefstal	13	9
Inbraak eigen winkel	8	5
Geweld in eigen winkel	4	3
Diefstal (onderdelen) auto	3	2
Vernieling	3	2
Inbraak woonhuis	1	1
Overval eigen winkel	1	1
Geweld elders	1	1
Tasjesroof	1	1

4 Overige leefbaarheidsaspecten

Vandalisme

Door 43% van de winkeliers wordt vandalisme in de binnenstad als een groot probleem aangemerkt. De helft van de winkeliers ervaart dit als een beperkt probleem.

Onderhoud groen

Over het onderhoud van het groen in de binnenstad wordt minder negatief gedacht.

- 25% vindt dat het groen in de binnenstad goed wordt onderhouden;
- 41% vindt dat het onderhoud matig is;
- 21% noemt het onderhoud slecht;
- 13% heeft geen mening.

Netheid binnenstad

De winkeliers werd gevraagd om door middel van een rapportcijfer aan te geven hoe schoon of vuil men de binnenstad vindt. De cijfers 5, 6 en 7 werden ongeveer even vaak gegeven (in totaal door 79% van de winkeliers). Gemiddeld gaf men het cijfer 5,8 voor de netheid van de binnenstad.

De aantrekkelijkheid van de binnenstad als winkelhart van Nijmegen

Om een algemeen oordeel te krijgen over de binnenstad als winkelgebied, is ook op dit item gevraagd naar een rapportcijfer. 81% van de winkeliers gaf een 5, een 6 of een 7. Gemiddeld gaf men opnieuw de score 5,8. Dus net voldoende.

Conclusie

- Bij de winkeliers in de binnenstad is er overdag tijdens het werk van beduidend meer onveiligheidsgevoelens sprake dan bij het publiek: vier op de tien winkeliers heeft hier weleens last van. Ook van het personeel heeft vier op de tien winkeliers gehoord dat het zich weleens of zelfs vaak onveilig voelt op het werk. Het gaat met name om situaties waarbij groepen jongeren in de winkel komen en om winkeldiefstallen.
- 's Avonds is het aandeel mensen met onveiligheidsgevoelens ongeveer even hoog onder winkeliers als onder het publiek, namelijk vrijwel de helft. Bij

winkeliers is het percentage vrouwen met onveiligheidsgevoelens echter aanzienlijk meer vrouwen dan bij het publiek, namelijk 70%.

- Het aantal winkeliers dat bepaalde plekken in de binnenstad liever vermijdt, ligt iets lager dan bij het publiek: overdag doet een kwart, 's avonds en 's nachts de helft van de winkeliers dit. Ook hier springt de Vlaamse Gas er duidelijk uit als meest vermeden plek. Wat echter opvalt is dat een kwart van de winkeliers de vraag naar vermijdingsgedrag 's avonds niet weet te beantwoorden. Wellicht betreft het hier winkeliers die 's avonds nooit in de binnenstad vertoeven.
- De delicten waar winkeliers de afgelopen twaalf maanden het meest slachtoffer van zijn geworden, zijn in aflopende volgorde van voorkomen:
 - winkeldiefstal (70% van de winkeliers);
 - bedreiging (21%);
 - lastigvallen (16%).

Verder heeft men regelmatig met auto-inbraak en met fietsdiefstal te maken gehad.

- De schade die men in de laatste twaalf maanden aan winkeldiefstallen heeft geleden, ligt meestal tussen f 1000,- en f 5000,-.
- Wat leefbaarheid betreft, vinden de winkeliers vooral vandalisme een probleem. Net als bij het publiek wordt dit door vier op de tien respondenten genoemd. Het rapportcijfer dat door de winkeliers voor de algehele reinheid van de binnenstad wordt gegeven is vrijwel even hoog als dat van het publiek: 5,8. Dit is vrij laag.
- Het rapportcijfer voor de aantrekkelijkheid van de binnenstad als winkelgebied valt iets lager uit dan dat van het publiek: gemiddeld 5,8.

4 Bekendheid en oordeel publiek en winkeliers voor de start van het project

4.1 Publiek

1 Bekendheid met het project

Om te achterhalen hoe bekend het stadswachtenproject reeds is (ongeveer een maand voordat de stadswachten op straat verschijnen), zijn twee vragen gesteld.

- Is het u bekend dat er binnenkort een project start om de veiligheid in de binnenstad van Nijmegen te vergroten?
- Kunt u zeggen welk project dat is?

Eentiende van alle passanten noemden spontaan op de tweede vraag 'het stadswachtenproject'.

Vervolgens werd aan de overige respondenten **expliciet** gevraagd of ze wisten dat er stadswachten in Nijmegen komen.

Deze vraag werd door 39% van de resterende groep bevestigend beantwoord. Dit brengt het bekendheidspercentage (zonder én met hulp) binnen de totale onderzoeksgroep op 45%.

Het overgrote deel van de mensen die weten dat er stadswachten komen zijn hierover geïnformeerd via de lokale pers (83%), 10% is 'via via' geïnformeerd.

2 Meningen over het project

Aan alle passanten werd de vraag voorgelegd hoe men denkt over het project.

- 76% staat er positief tegenover;
- 12% beoordeelt het project als matig;
- 5% geeft een negatief oordeel;
- 7% weet geen mening te geven.

Er wordt dus over het algemeen positief gedacht over het project. De argumentatie die hierbij werd gegeven, zijn ondergebracht in een aantal categorieën. De onderstaande tabel geeft een overzicht.

Tabel 6: Redenen om positief over het stadswachtenproject te oordelen

	Passanten (N=711)	
	abs.	%
Veiligheid	201	38
Algemene opmerkingen over toename veiligheid	122	23
Toename veiligheidsgevoel	79	15
Preventie	175	32
Preventieve werking	68	13
Tegengaan criminaliteit	51	9
Tegengaan vandalisme	29	5
Afschrik-effect	27	5
Controle	65	12
Zichtbare controle op straat	34	6
Meer controle	31	6
Politie-ondersteuning	38	7
Ondersteuning politie	20	4
Vervanging niet aanwezige politie op straat	18	3
Overig	25	5
Goed voor werkgelegenheid	25	5

Het stadswachtenproject wordt door het publiek dus in de eerste plaats geassocieerd met veiligheid en in de tweede plaats met preventie van criminaliteit. Het aspect van bevordering werkgelegenheid scoort laag.

De argumentatie voor het oordeel 'matig' is weergegeven in tabel 7. De voornaamste reden blijkt te zijn: het gebrek aan bevoegdheden dat stadswachten hebben.

Tabel 7: Redenen om matig over het stadswachtenproject te oordelen

	Passanten (N=89)	
	abs.	%
Te weinig of geen bevoegdheden	33	38
Dreigende normverschuiving	19	21
Eerst maar eens afwachten wat het wordt	17	19
Er worden niet de juiste mensen geselecteerd	11	12
Publiek moet zelf optreden	5	6

Door 34 van de 711 respondenten werd het project negatief beoordeeld. Hun argumentatie is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 8: Redenen om negatief over het stadswachtenproject te oordelen

	Passanten (N=34)	
	abs	%
Politietaak	12	35
Politiestaat	10	29
Te weinig bevoegdheden	9	26
Geen oplossing voor werkloosheid	3	9
Totaal	34	100

De meest genoemde reden om negatief tegenover het project te staan, is dat men vindt dat de activiteiten van de stadswachten door de politie uitgevoerd zouden moeten worden. Verder wordt genoemd dat men bang is in een politiestaat terecht te komen en dat stadswachten geen bevoegdheden hebben.

Conclusie

- Bij de start is het publiek nog niet zo goed op de hoogte van het project: met enige hulp blijkt iets minder dan de helft het project te kennen.
- Nadat was uitgelegd aan de respondenten wat het project inhoudt, oordeelt driekwart er positief over, 12% matig en 5% negatief. De aanvangshouding van het publiek is dus gunstig te noemen. Men noemde voor deze houding overwegend redenen die met veiligheid en preventie te maken hebben. Voor de minderheid die matig over het project oordeelde, is de voornaamste reden hiervoor het gebrek aan bevoegdheden van stadswachten. Degenen die een negatieve kwalificatie aan het project geven, noemen als motieven hiervoor het feit dat stadswachten een taak vervullen die eigenlijk voor de politie is, de angst om in een politiestaat terecht te komen en het gebrek aan bevoegdheden.

4.2 Winkeliers

1 Bekendheid met het project

Via een begeleidend schrijven bij de aankondiging van de enquête zijn alle winkeliers uit de steekproef geïnformeerd over de komst van de stadswachten. Uit de voormetingsgegevens blijkt dat 65% van de winkeliers ook daarvoor al op de hoogte was van het stadswachtenproject. Bijna iedereen werd geïnformeerd ofwel via de lokale pers (75%) ofwel via de ondernemersvereniging (11%).

2 Oordeel over het project

Tweederde van de winkeliers staat positief ten opzichte van de komst van de stadswachten, 10% geeft het oordeel 'matig' en 6% oordeelt negatief; de resterende 16% heeft geen mening.

De argumenten op basis waarvan men tot een oordeel komt zijn gecategoriseerd.

De meest voorkomende categorieën bij een positief oordeel zijn:

- Algemene opmerkingen over toename veiligheid (15%)
- Toename veiligheidsgevoel (13%)
- Zichtbare controle op straat (10%)
- Preventieve werking (10%)
- Vervanging niet-aanwezige politie op straat (6%)
- Tegengaan criminaliteit (6%)

Net als bij de passanten het geval was, blijkt ook nu weer dat de grootste groep de aanwezigheid van de stadswachten koppelt aan het begrip veiligheid of veiligheidsgevoel. Dit geldt voor 20% van de totale onderzoeksgroep van winkeliers.

Waarom vindt men het project maar matig? Een groep van vijftien winkeliers gaf dit oordeel. De motivatie was: 'eerst maar eens aanzien' (n=5), 'te weinig bevoegdheden' (n=3), 'geen bevoegdheden' (n=2), 'niet de juiste mensen als stadswachten' (n=2), 'dreigende norm verschuiving' (n=1), 'weet niet' (n=2).

9 winkeliers gaven een negatief oordeel. 6 van hen motiveerden dat met opmerkingen in de categorie 'te weinig bevoegdheden'. De argumenten van de overige 3 zijn te plaatsen in de categorie 'politiestaat'.

Slotopmerkingen

De laatste vraag van de enquête aan de winkeliers was of men verder nog opmerkingen had over onveiligheid en/of criminaliteit in de binnenstad. Drie van de tien winkeliers (n= 45) zijn hierop ingegaan. Hun antwoorden zijn als bijlage opgenomen in de rapportage.

Conclusie

- De bekendheid van het stadswachtenproject was bij de start aanzienlijk hoger bij de winkeliers dan bij het publiek: 65% was ervan op de hoogte.
- Wat de oordelen betreft stonden de winkeliers iets afwachtender tegenover het project dan het publiek: eenzesde geeft voorafgaand aan het project geen mening en minder winkeliers oordelen positief (namelijk tweederde). Het deel dat matig respectievelijk negatief oordeelt, is vrijwel even groot als dat onder het publiek.
- Redenen om bij voorbaat positief tegenover het project te staan, hebben voornamelijk te maken met veiligheid(sgevoelens).
- Bij degenen die matig oordelen, wordt het meest genoemd: 'eerst maar eens zien'. Degenen die negatief oordelen, doen dit vooral omdat ze vinden dat de stadswachten te weinig bevoegdheden hebben.

5 Bekendheid en oordeel publiek een half jaar na de start

1 Bekendheid met het project

In deze paragraaf staat centraal hoe het publiek een half jaar na de invoering van het project met de bekendheid van het publiek met het stadswachtenproject staat.

Als er zonder het noemen van de naam 'stadswachtenproject' wordt gevraagd: "Is het u bekend dat er enige tijd geleden een project gestart is om de veiligheid in de binnenstad van Nijmegen te vergroten?" en "Kunt u zeggen welk project dat is?" antwoordt 23% van de 316 mensen die bij de tussenmeting zijn geïnterviewd spontaan 'het stadswachtenproject'.

Wanneer expliciet de term stadswachten in de vraag genoemd wordt ("Bent u bekend met het feit dat er stadswachten zijn aangesteld in de binnenstad?"), stijgt het percentage mensen dat op de hoogte is van het project met 45% naar 68%. 32% is dus niet bekend met het stadswachtenproject.

Degenen die niet bekend zijn met het project, hebben de volgende achtergrondkenmerken:

Tabel 9: Achtergrondkenmerken van de groep die niet bekend is met het stadswachtenproject

	(N=100)	
	abs	%
frequentie bezoek binnenstad		
meerdere keren per week	59	59
1x per week	26	26
1x per twee weken	15	15
woonplaats		
binnenstad Nijmegen	11	11
Nijmegen, buiten binnenstad	34	34
buiten Nijmegen, maar binnen regio	44	44
buiten regio Nijmegen	11	11
seks		
man	52	52
vrouw	48	48
leeftijd		
jonger dan 25 jaar	41	41
25 t/m 34 jaar	26	26
35 t/m 54 jaar	23	23
ouder dan 54 jaar	10	10
gewoonlijk tijdstip van bezoek binnenstad		
alleen overdag	51	51
zowel overdag als 's avonds	49	49

Het blijken dus vooral de mensen onder de 25 jaar te zijn die niet op de hoogte zijn van het project, mensen die buiten het centrum van Nijmegen of buiten de stad maar binnen de regio Nijmegen wonen, en mensen die meer dan één keer per week in het centrum komen. Met name dat laatste gegeven is vreemd: als men zo vaak in het centrum komt, zou men de stadswachten toch opgemerkt kunnen hebben. Wellicht bezoeken deze mensen uitsluitend dát gedeelte van de binnenstad dat niet tot het werkgebied van de stadswachten hoort of lopen ze voornamelijk binnen, bijvoorbeeld in een grote supermarkt.

2 Meningen over het project

Over het stadswachtenproject in het algemeen oordeelt tweederde van het publiek⁶ (64%) positief, 12% matig en 4% negatief. Een vijfde van de respondenten heeft er geen mening over.

Wanneer we overigens alleen de mensen selecteren die het project (al dan niet spontaan) zeiden te kennen, oordeelt 68% positief, 14% matig en 8% negatief. 10% heeft geen mening.

Degenen die positief tegenover het project staan (we hebben hiervoor de gehele onderzoeksgroep genomen), noemen hiervoor de volgende redenen (tabel 10):

⁶ Wanneer men het project niet kende is uitgelegd wat het inhoudt; vervolgens werd de groep gevraagd naar het oordeel.

Tabel 10: Redenen om positief over het project te oordelen

	Passanten (N=202)	
	abs	%
Preventie	82	41
- algemeen preventief effect	51	25
- tegengaan criminaliteit	14	7
- afschrikkend effect	14	7
- tegengaan vandalisme	3	2
Veiligheidsgevoelens	76	38
- algemeen effect op veiligheid	48	24
- toename veiligheidsgevoel	21	10
- extra beveiliging	7	4
Controle	59	29
- zichtbare controle op straat	31	15
- meer controle	22	11
- betere controle	6	3
Politie-ondersteuning	17	8
- vervanging niet-aanwezige straatagent	13	6
- orde handhaven	2	1
- ondersteuning politie	2	1
Overig*	25	12
Totaal**	259	128

* De categorie overig omvat een scala van antwoorden die elk door minder dan 3% van de respondenten zijn gegeven.

** Het totaal komt op meer dan 100% uit omdat per respondent meerdere antwoorden gegeven konden worden.

De redenen hebben hoofdzakelijk te maken met preventie, (gevoelens van) veiligheid en controle. Er waren mogelijkheden om andersoortige antwoorden te noemen (in de sfeer van werkgelegenheid of dienstverlening), doch dergelijke antwoorden zijn nauwelijks gegeven.

Tabel 11: Redenen om matig over het project te oordelen

	Passanten (N=37)	
	abs	%
te weinig of geen bevoegdheden	14	38
eerst zien wat het wordt	8	22
dreigende normverschuiving	2	5
anders	13	35
overig*	2	5
weet niet	1	3
Totaal**	40	108

* De categorie overig bevat antwoorden die door minder dan 3% van de respondenten zijn genoemd.

** Het totaal komt op meer dan 100% uit omdat per respondent meerdere antwoorden gegeven mochten worden.

De voornaamste reden om het project als matig te beoordelen is het feit dat stadswachten nauwelijks bevoegdheden hebben om op te treden. Een andere categorie antwoorden houdt in dat men nog geen effect heeft waargenomen van de komst van stadswachten en dat men het oordeel daarom nog even opschort.

Veertien respondenten (van de 347) oordeelden negatief over het project. Het gebrek aan bevoegdheden van de stadswachten is hier ook het belangrijkste argument; dit werd genoemd door drie mensen. Twee mensen oordelen negatief omdat ze stadswachten associëren met een politiestaat.

Het merendeel (tweederde) van het publiek staat dus positief tegenover het stadswachtenproject. De minderheid die er matig of negatief over oordeelt (16%) heeft hiervoor als voornaamste redenen:

- stadswachten hebben geen bevoegdheden
- de periode dat er stadswachten in de stad lopen is te kort om een oordeel te vellen.

Eenvijfde van de mensen heeft geen mening over het project. Dit zou erop kunnen duiden dat voor hen de periode ook te kort is om een mening te vormen.

Wat het publiek nu eigenlijk weet van de bevoegdheden van stadswachten, is in dit onderzoek nagegaan. Zeven op de tien mensen zeggen dat stadswachten geen bevoegdheden hebben, twee op de tien zeggen dat ze die wel hebben en één op de tien weet het niet. In het algemeen is men dus goed op de hoogte van het feit dat stadswachten geen bevoegdheden hebben.

Wanneer de respondenten geselecteerd worden die weten dat stadswachten geen bevoegdheden hebben en vervolgens nog eens naar de oordelen kijken, blijkt dat deze mensen het ontbreken van bevoegdheden toch niet zo'n bezwaar vinden. De groep die positief over het project oordeelt groeit nu naar 80%. 17% oordeelt matig en 5% negatief. 9% geeft geen mening.

Oordelen over het contact met stadswachten

Iets meer dan de helft van het publiek (52% of 164 mensen) ziet zelf weleens stadswachten lopen in de binnenstad, 44% niet en 4% weet het niet. Onderstaand is aangegeven hoe vaak men de stadswachten in de binnenstad ziet.

- 7% (12 mensen) ziet hen (bijna) elke dag;
- 28% (46 mensen) een paar keer per week;
- 35% (57 mensen) een paar keer per maand;
- 27% (45 mensen) minder dan een paar keer per maand;
- 2% (4 mensen) weet het niet precies.

Aan de 164 mensen die weleens stadswachten zien lopen in de binnenstad is gevraagd of ze zelf weleens contact hebben gehad met een stadswacht. Bij dertien mensen is dit het geval.

Vijfennegentig procent van deze respondenten is nog nooit door een stadswacht aangesproken, vier procent wel. Het gaat hier om zeven personen, die allen één keer aangesproken zijn. De redenen hiervoor waren:

- drie van de mensen deden iets verkeerd;
- aan twee mensen werd hulp geboden;
- twee mensen hadden een niet nader genoemde reden waarom ze aangesproken werden.

Vier mensen beoordelen het contact positief, één negatief, twee zien zowel positieve als negatieve aspecten.

Vijf procent van de 164 respondenten die weleens stadswachten zien, heeft op eigen initiatief weleens een stadswacht aangesproken. Het gaat om acht mensen, waarvan er zes één keer en twee twee keer contact gezocht hebben met een stadswacht. Twee van deze mensen zijn zowel op eigen initiatief in contact geweest met stadswachten als op initiatief van een stadswacht. Bij drie van deze mensen was de aanleiding dat ze een klacht hadden, bij twee mensen ging het om het vragen van informatie, één persoon vroeg hulp, één maakte zomaar een praatje en één persoon heeft niet aangegeven wat de reden voor het contact was. Zes van deze acht mensen beviel het contact goed, één oordeelt er negatief over en één heeft zowel positieve als negatieve ervaringen.

Een groep van vijftien mensen die in aanraking zijn geweest met stadswachten is natuurlijk te klein om een oordeel op te baseren. De tendens is echter aanwezig dat men tevreden is over het contact met stadswachten.

Uiterlijk van stadswachten

Aan de groep mensen die weleens stadswachten ziet lopen in de binnenstad van Nijmegen (n=164) zijn twee vragen gesteld over de uiterlijke verschijning van stadswachten.

We hebben gevraagd of het publiek vindt dat stadswachten opvallen als ze op straat lopen. Dit onder andere vanwege de preventieve werking die er van hun aanwezigheid uit kan gaan. Wil zo'n effect optreden, dan moeten stadswachten natuurlijk wel gezien worden.

Zeven op de tien mensen vindt dat de stadswachten opvallen op straat, een kwart van de mensen vindt van niet en vijf procent weet het niet.

Stadswachten vinden zelf soms dat hun uniform er nogal schreeuwerig uitziet. We hebben gevraagd wat het publiek (n=164) hiervan vindt. De helft van de ondervraagden (51%) oordeelt positief over het uniform, 17% oordeelt matig positief, 15% oordeelt negatief en 17% heeft er geen mening over. Al met al lopen de stadswachten er volgens het publiek niet zo kakelbont bij als ze zelf soms menen.

Veranderingen door de komst van stadswachten

Op de vraag of men vindt dat de veiligheid in de binnenstad de laatste maanden is veranderd, antwoordt meer dan de helft van de ondervraagden (56%) dat deze niet veranderd is. Een relatief fors percentage, namelijk 32% weet hier geen antwoord op. Twaalf procent heeft hierop wel een effect bemerkt doch dit blijkt tegenstrijdig: 6% maakt melding van een toename van de veiligheid en 6% van een afname.

3 Vergelijking van voormeting en tussenmeting wat betreft bekendheid en meningen over het project

Wanneer we de uitkomsten van de tussenmeting vergelijken met de voormeting, zien we de volgende effecten:

- De bekendheid is toegenomen: het aantal mensen dat bij de vraag 'Is het u bekend dat er enige tijd geleden een project gestart is om de veiligheid in de

binnenstad van Nijmegen te vergroten?' spontaan het stadswachtenproject noemt, is ruim verdubbeld van 10% naar 23%. Het percentage mensen dat na het noemen van het project door de enquêtrice zegt het project te kennen is gestegen van 39% naar 45%. Het aantal mensen dat niet op de hoogte is van het project is gedaald van 55% naar 32%. Dit is een redelijke score, gegeven het feit dat 100% bekendheid onhaalbaar is.

- De groep mensen die niet op de hoogte is van het project is overwegend jonger dan 25 jaar, woont meestal buiten het centrum of buiten de stad (maar binnen de regio) en komt meer dan eens per week in het centrum. Om te zorgen dat ook deze mensen op de hoogte raken van het project, zou gedacht kunnen worden aan voorlichtende artikelen in regionale bladen. Gezien het feit dat het vooral om mensen onder de 25 jaar gaat, zou ook gedacht kunnen worden aan het hangen van posters in cafés of andere plekken waar deze leeftijdsgroep zich vaak ophoudt.
- Het percentage mensen dat positief oordeelt over het project is gedaald van 76% naar 64%. Wanneer we alleen de mensen selecteren die het project kennen (hetzij spontaan, hetzij na het noemen van de naam van het project), daalt het percentage dat er positief over oordeelt minder, namelijk naar 68%.
- Het percentage mensen dat matig oordeelt over het project is gelijkgebleven op 12%.
- Het percentage mensen dat negatief oordeelt over het project is ongeveer gelijkgebleven (van 5% naar 4%).
- Het aantal mensen dat niet weet welk oordeel ze moeten vellen is gestegen van 7% naar 20%. Blijkbaar oordeelt men, nu de stadswachten er eenmaal zijn, terughoudender dan toen ze er nog niet waren. Overigens is de groep mensen die geen mening geeft de helft kleiner wanneer we alleen de mensen selecteren die het project kennen: 10%.
- Bij de redenen om positief over het stadswachtenproject te oordelen, is een accentverschuiving opgetreden. Bij de voormeting kwamen redenen die met veiligheid te maken hebben op de eerste plaats en redenen die met preventie te maken hebben op de tweede. Bij de tussenmeting is deze volgorde omgekeerd: preventie komt op de eerste plaats. Opvallender is dat aan de redenen die op de derde plaats komen bij beide metingen (namelijk controle) bij de tussenmeting veel meer waarde wordt gehecht: controle-redenen worden er door 29% genoemd terwijl dit bij de voormeting 12% was. Men associeert de aanwezigheid van geüniformeerde stadswachten op straat kennelijk met controle.
- De voornaamste redenen om matig te oordelen over het project zijn bij beide metingen het gebrek aan bevoegdheden dat stadswachten hebben en het afwachten omdat er nog geen effect waargenomen is. Bij de tussenmeting wordt het argument van de 'dreigende normverschuiving' veel minder genoemd dan bij de voormeting.
- Bij de redenen om het project negatief te beoordelen valt op dat het argument dat bij de voormeting op de eerste plaats kwam (stadswachten voeren activiteiten uit die eigenlijk voor de politie zijn) niet meer genoemd wordt bij de tussenmeting. Redenen die in beide metingen naar voren komen, zijn het gebrek aan bevoegdheden en het gevaar dat Nederland een politiestaat wordt.

De bekendheid van het stadswachtenproject bij het publiek is dus aanzienlijk verbeterd, doch zou nog iets mogen toenemen. De oordelen over het project zijn iets minder positief geworden, maar de groep mensen die er negatief over oordeelt is niet groter geworden. De groep mensen die niet weet welk oordeel ze moet uitspreken is echter aanzienlijk gegroeid.

Het is zuiverder om in dit verband alleen naar de oordelen te kijken van degenen die het project kennen. In dat geval is het aandeel mensen dat positief oordeelt minder gedaald en is de groep mensen die geen mening heeft slechts licht gegroeid.

Om zowel de bekendheid te verhogen als de blanco mening van het publiek te beïnvloeden, zou gedacht kunnen worden aan voorlichtingsactiviteiten. Met name zou daarbij ruime aandacht geschonken moeten worden aan positieve aspecten van het project.

De voornaamste redenen om positief tegen het project aan te kijken, houden verband met preventie en veiligheid.

Het gebrek aan bevoegdheden is de voornaamste reden om matig of negatief over het project te oordelen. Degenen die matig of negatief oordelen, vormen echter een minderheid (16%). Het merendeel van het publiek heeft kennelijk geen moeite met het feit dat stadswachten geen bevoegdheden hebben. Dit blijkt temeer wanneer we alleen degenen selecteren die weten dat stadswachten geen bevoegdheden hebben en dan de oordelen over het project nog eens bekijken. Het aantal mensen dat positief over het project oordeelt, stijgt dan aanzienlijk. Kennelijk is het ontbreken van bevoegdheden in de ogen van het publiek nauwelijks bezwaarlijk.

6 Politiecijfers

Er heeft een vergelijking plaatsgevonden tussen criminaliteitscijfers van de politie over de eerste zes maanden waarin de stadswachten actief zijn (april t/m september 1991) en dezelfde maanden in het voorafgaande jaar (april t/m september 1990). Het doel hiervan is te onderzoeken of er een effect is waar te nemen van de activiteiten van stadswachten op feitelijk plaatsvindende criminaliteit. De reden om dit via politiecijfers te onderzoeken en niet via de passantenenquête, is dat de cijfers op twee aspecten exacter zijn:

- de periode waarop de cijfers betrekking hebben is exacter af te bakenen, terwijl geheugens van mensen daar nogal eens moeite mee hebben;
- de cijfers zijn precies voor het geografische werkgebied van de stadswachten te verkrijgen, terwijl passanten niet precies weten waar dit gebied begint en waar het ophoudt.

De volgende delicten zijn in de vergelijking betrokken:

- auto-inbraak;
- vernieling;
- winkeldiefstal.

De keuze voor deze delicten berust op de verwachting dat bij deze delicten de meeste effecten waarneembaar zullen zijn. Met uitzondering van vernieling zijn dit delicten waar het project speciale activiteiten op richt.

Het zijn tevens delicten die veel voorkomen, zodat bij een vergelijking tussen twee opeenvolgende jaren eventuele stijgingen of dalingen duidelijk zichtbaar worden. Ter illustratie: een daling van 800 naar 300 gevallen zegt meer dan een daling van bijvoorbeeld 8 naar 3. In het laatste geval is niet uit te sluiten dat er een toevalsfluctuatie in het spel is, terwijl in het eerste geval een toevalsinvloed met zekerheid uitgesloten kan worden.

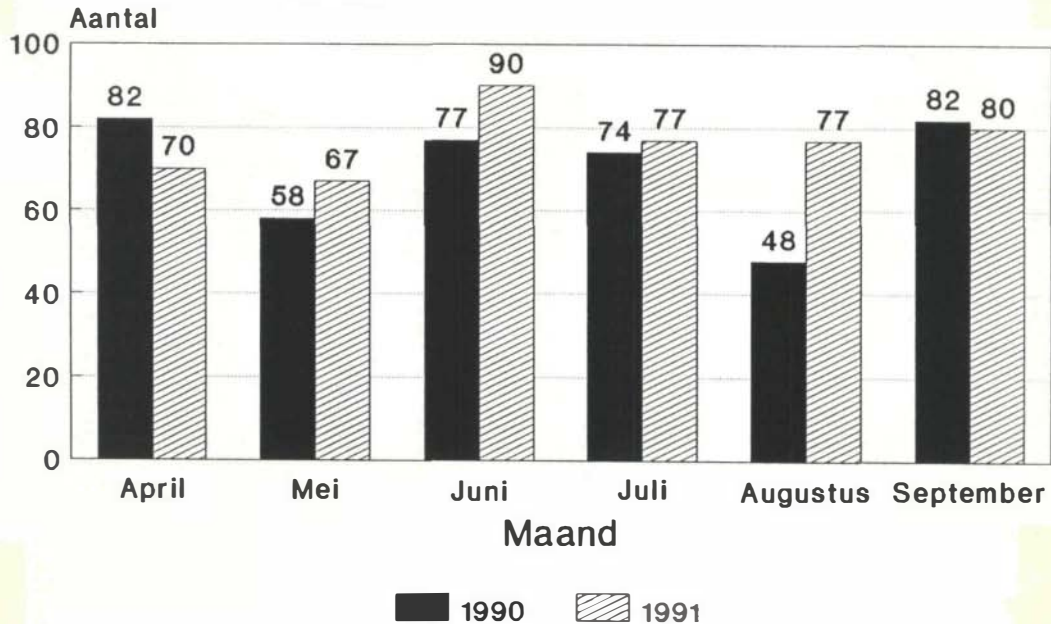
Verder hebben deze delicten, omdat ze veel voorkomen, een duidelijke relatie met de onveiligheidsgevoelens die het stadswachtenproject beoogt te verminderen. Wanneer veel mensen met bepaalde delicten te maken hebben, zal een verandering in het aantal voorvallen van dat delict een eerder merkbare invloed hebben op de onveiligheidsgevoelens. Daarentegen zal een verandering in het aantal voorvallen van delicten waar slechts een fractie van de bevolking mee te maken krijgt de onveiligheidsgevoelens nauwelijks beïnvloeden.

Kortom, wanneer we na een relatief korte looptijd willen weten of het stadswachtenproject een effect heeft op het criminaliteitsniveau, moeten er delicten geselecteerd worden die:

- een duidelijke relatie hebben met de activiteiten van stadswachten;
- veel voorkomen zodat effecten duidelijk zichtbaar worden en toevalsfluctuaties met zekerheid uitgesloten kunnen worden;
- een duidelijke relatie hebben met onveiligheidsgevoelens van bevolking en winkeliers.

6.1 Auto-inbraak

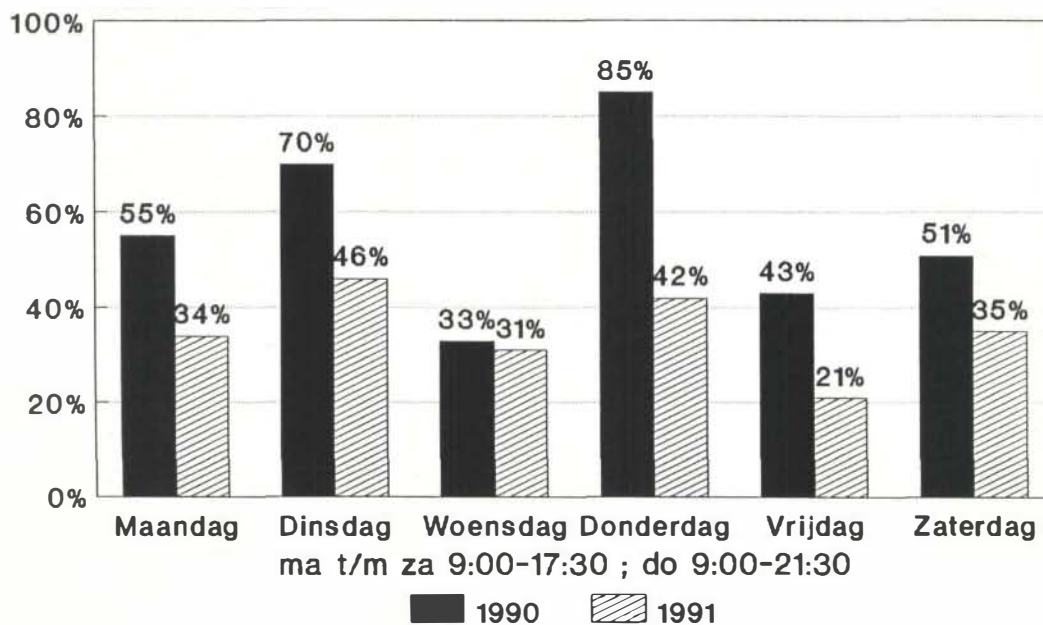
Figuur 1: Totaaloverzicht auto-inbraak
Totaalcijfers centrum 24-uurs cyclus
April-september 1990 & 1991

Het beeld dat uit deze figuur naar voren komt, is onduidelijk. In sommige maanden zien we een daling, in andere een stijging.

Wanneer we de aantallen voor de beide jaren (1990 en 1991) optellen, blijkt dat in de periode april tot en met september 1990 421 auto-inbraken bekend zijn geworden, en in de periode april tot en met september 1991 461 auto-inbraken. dit betekent een stijging van 10%. Wanneer echter het aantal auto-inbraken wordt onderzocht dat plaatsvindt **tijdens werktijden van de stads-wachten**, ontstaat een ander beeld (figuur 2).

Figuur 2: Auto-inbraak, vergelijking 1990-1991
 Percentage binnen werktijd Stadswacht
 Periode april-september

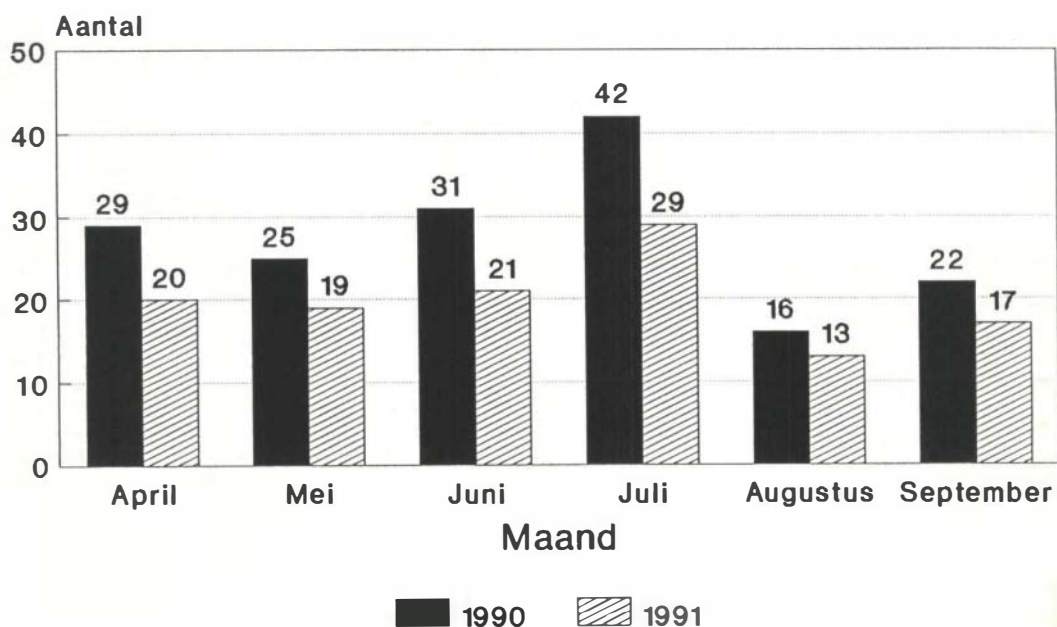
Een daling van het aantal auto-inbraken ten opzichte van 1990 kan wel vastgesteld worden wanneer gekeken wordt naar de delicten die gepleegd zijn tijdens de uren dat stadswachten actief zijn. Met name op donderdagen (koopavond) en vrijdag zijn sterke dalingen waarneembaar.

Een verklaring hiervoor kan zijn dat stadswachten surveilleren op plaatsen waarvan bekend is dat er veel auto-inbraken gepleegd worden. Het is in ieder geval opvallend dat, hoewel het aantal bekend geworden auto-inbraken van 1990 naar 1991 gestegen is, er een daling van dit aantal te zien is op de tijdstippen dat stadswachten opereren.

6.2 Vernieling

Figuur 3: Totaaloverzicht Vernieling

Totaalcijfers centrum 24-uurs cyclus
April-september 1990 & 1991

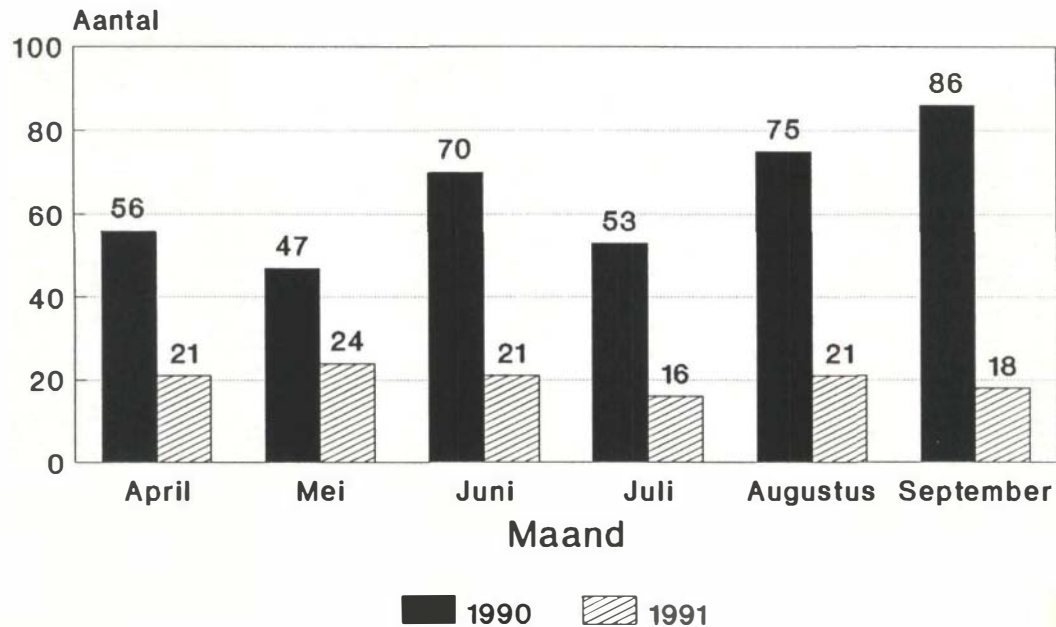

In bovenstaande figuur⁷ is in alle maanden van 1990 op 1991 een daling van het aantal bekend geworden vernielingen waarneembaar. Per jaar opgeteld krijgen we de volgende totaalcijfers: april tot en met september 1990: 165 vernielingen; april tot en met september 1991: 119 vernielingen. Dit houdt een daling in van 28%.

⁷ Een uitsplitsing naar tijdstippen waarop de stadswachten actief zijn, zoals bij het delict auto-inbraak, was niet beschikbaar.

6.3 Winkeldiefstal

Figuur 4: Totaaloverzicht winkeldiefstallen
Totaalcijfers centrum 24-uurs cyclus
April-september 1990 & 1991

Bij het delict winkeldiefstal is een spectaculaire daling waarneembaar in alle maanden van april tot en september 1991 ten opzichte van dezelfde periode in het jaar ervoor. In totaal zijn er in april tot en met september 1990 387 winkeldiefstallen bekend geworden en in april tot en met september 1991 121; een daling van 68% derhalve. Een mogelijke verklaring hiervoor kan de werkwijze van stadswachten inzake winkeldiefstal vormen. Zij volgen op niet hinderlijke wijze personen die bekend staan als winkeldieven zodra deze in het werkgebied van de stadswachten komen.

6.4 Conclusie

Bij de veelvoorkomende delicten auto-inbraak, vernieling en winkeldiefstal is een duidelijke daling van het aantal bekend geworden gevallen waar te nemen als het eerste half jaar waarin stadswachten opereerden (april tot en met september 1991) wordt vergeleken met dezelfde periode in het jaar ervoor (april tot en met september 1990).

Met name bij de delicten winkeldiefstal en auto-inbraak is het aannemelijk dat de daling samenhangt met de komst van stadswachten, omdat zij voor deze delicten een specifieke werkwijze hanteren. Voor het delict winkeldiefstal houdt deze werkwijze in dat de personen die als winkeldieven bekend staan door stadswachten op niet hinderlijke wijze gevolgd worden zodra zij zich begeven in het gebied waar de stadswachten opereren. Voor het delict auto-inbraak bestaat de werkwijze uit surveilleren door stadswachten op plaatsen waarvan bekend is dat er vaak auto-inbraken plaatsvinden.

Voor het delict vernieling wordt door de stadswachten geen speciale werkwijze gehanteerd. Toch blijkt er een daling in het aantal vernielingen te zijn opgetreden. Het is mogelijk dat dit samenhangt met de aanwezigheid van stadswachten in delen van de binnenstad.

Het is noodzakelijk enige kanttekeningen te maken. De geconstateerde trends kunnen vertekend zijn door een verandering in de aangiftebereidheid.

Voor het effect dat we willen meten is het van belang dat alle andere factoren, zoals aangiftebereidheid, zoveel mogelijk constant blijven. Het is echter denkbaar dat door de activiteiten van de stadswachten het publiek eerder geneigd is aangifte te doen van delicten dan voorheen. Dit effect zou vooral merkbaar kunnen zijn bij delicten die gewoonlijk een lage aangiftebereidheid kennen, zoals vernieling en winkeldiefstal. Bij delicten waar de aangiftebereidheid altijd al hoog is, zoals inbraak in auto's, zal dit effect een geringere invloed hebben. Dit houdt in dat met name bij de delicten winkeldiefstal en vernieling een stijging had kunnen optreden vanwege de toegenomen aangiftebereidheid. Het feit dat er, ondanks dit verwachte effect, toch een daling is te zien betekent dat de daling in werkelijkheid nog weleens groter zou kunnen zijn.

Alle cijfers overziend is dus de conclusie: er zijn dalingen in de onderzochte aantallen delicten, maar het is niet met zekerheid te zeggen of deze aan de activiteiten van de stadswachten toe te schrijven zijn. Om dergelijke uitspraken over eventuele oorzaken met meer zekerheid te kunnen doen, is vergelijking met een controlegebied⁸ noodzakelijk. Het verdient dan ook sterke aanbeveling om in het eindrapport zo'n vergelijking met een controlegebied op te nemen om uitspraken te kunnen doen over het effect van de stadswacht-activiteiten op een aantal delicten.

Verder valt op dat het aantal auto-inbraken in totaal is gestegen, maar tijdens de werkuren van de stadswachten juist is gedaald. Dit pleit ervoor de werkuren waarop stadswachten surveilleren voor het delict auto-inbraak uit te breiden.

⁸ Controlegebied: een geografisch af te bakenen terrein dat op relevante kenmerken overeenkomt met het experimentele gebied (waar stadswachten opereren), waar in dezelfde periode geen activiteiten worden ontplooid die lijken op de activiteiten van stadswachten.

Conclusies en aanbevelingen

Puntsgewijs worden enkele conclusies getrokken op basis van de voorafgaande paragrafen.

Werving

- De werving van nieuwe stadswachten zal waarschijnlijk steeds een knelpunt blijven vormen. Wanneer binnen de bestaande regelingen geopereerd moet worden dan vereist dit veel inventiviteit en een grote tijdsinvestering van de projectleiding. Op langere termijn zullen structurele oplossingen gevonden moeten worden. Het verdient aanbeveling om hiervoor ook te rade te gaan bij andere stadswachtenprojecten.

Opleiding

- De stadswachtenorganisatie heeft het zichzelf niet gemakkelijk gemaakt door te starten met de nieuwe opleiding voor beveiligingsbeambte. Tot nog toe zijn niettemin goede resultaten geboekt met de eerste groep stadswachten. De toekomst zal moeten uitwijzen of de opleiding toch niet te moeilijk blijkt voor deze doelgroep.
- De verwachting is dat met name de streekschool eenzelfde krachtsinspanning met betrekking tot het contractonderwijs niet opnieuw op kan brengen. Gelukkig is inmiddels een belangrijke bijstelling ingevoerd voor de tweede groep stadswachten: namelijk een uitbreiding in de tijd van 6 naar 8 weken van het contractonderwijs.

Begeleiding

- Er zijn drie zaken die in de begeleidende sfeer om aandacht (blijven) vragen:
 - . het functioneren als stadswacht zonder extra bevoegdheden (gekoppeld aan uitleg over de redenen waarom een stadswacht geen extra bevoegdheden heeft);
 - . de voorbereiding op de examens en een zeer zorgvuldige berichtgeving over dit onderwerp;
 - . de signalen van stadswachten over gevoelens van onveiligheid (de behoefte aan een wapenstok en aan een cursus zelfverdediging wijzen hierop).
- Het verdient aanbeveling om de begeleiding meer te richten op groepsniveau. Op basis van de interviews krijgen we de indruk dat de beleving van het werk sterk bepaald wordt door de groep (van vier personen) waar men onderdeel van uitmaakt. Sommige groepen lijken beter in staat om met de lastige kanten van werk en opleiding om te gaan dan andere.
- Een tweede aanbeveling in de begeleidende sfeer heeft te maken met de komst van de nieuwe groep stadswachten. De mogelijkheden om de huidige stadswachten in te schakelen bij de opvang en begeleiding van de nieuwe stadswachten dienen serieus onderzocht te worden. Op deze manier krijgen de stadswachten (met name de oudere) de kans om op een andere wijze dan het werk tot nog toe biedt, hun zelfvertrouwen te versterken. Bovendien kan dit bijdragen aan een betere emotionele voorbereiding op een baan in de beveiligingsbranche. Voor de praktijkbegeleider kan deze constructie beteken dat hij op langere termijn minder overuren hoeft te maken.

Beheer

Bij het beheer van de Nijmeegse binnenstad is, gezien de lage rapportcijfers die zowel publiek als ondernemers hieraan geven, de inzet van stadswachten zeker relevant. De beheerstaken van Stadswacht Nijmegen hebben het afgelopen half jaar gestalte gekregen in samenwerkingsrelaties met zes gemeentelijke diensten. Een zevende dienst zou graag stadswachten inzetten op haar terrein. Gegeven de relatief korte periode dat Stadswacht Nijmegen actief is kan hier gesproken worden van een prestatie van formaat.

De uitgevoerde taken hebben vooral een signalerend karakter, maar gaande het project ontstond ook belangstelling voor toezichthoudende en preventieve uitvoeringswerkzaamheden van Stadswacht.

Alle diensten achten de werkzaamheden die Stadswacht voor hen verricht van belang, zonder uitzondering toont men zich tevens (zeer) tevreden met de uitvoering.

Deze uitkomsten zijn in tegenspraak met de mening van sommige stadswachten, die luidt dat melden bij gemeentelijke diensten nauwelijks effect - en dus geen zin - heeft. Kennelijk is hier sprake van een communicatiekloof, die op den duur frustrerend kan werken op motivatie en inzet van het personeel op straat. Het zou dan ook aanbeveling verdienen de stadswachten volgens een bepaalde systematiek, stelselmatig op de hoogte te houden van de acties die gemeentelijke diensten ondernemen als gevolg van hun meldingen.

Bevoegdheden

Wat betreft de discussie of stadswachten wel of geen bevoegdheden moet krijgen, is de conclusie dat het van belang is om door te gaan op de ingeslagen weg. De stadswachtenorganisatie moet haar eigen identiteit ontwikkelen om te kunnen laten zien wat zij te bieden heeft naast of in plaats van politiefunctionarissen als toezichthouder en politie-assistent.

Bekendheid

In een half jaar tijd is een ruime meerderheid van het publiek bekend geraakt met het stadswachtenproject. Toch is ook een substantiële minderheid (32%) nog niet op de hoogte. Het betreft dan beslist niet uitsluitend incidentele bezoekers afkomstig van buiten de regio, maar juist ook mensen die meerdere malen per week het centrum bezoeken en/of in Nijmegen wonen.

Het opvoeren van voorlichtingsactiviteiten, gericht op het verhogen van de bekendheid van Stadswacht Nijmegen, verdient derhalve serieuze overweging. Daarbij moet extra aandacht uitgaan naar jongeren die, zoals uit de enquêtes blijkt, slechter op de hoogte zijn.

Zichtbaarheid

Opvallend genoeg ziet slechts een minieme meerderheid van het publiek zelf wel eens een stadswacht lopen in de binnenstad van Nijmegen. Gegeven de publieksgerichte functies van Stadswacht Nijmegen kan hier gesproken worden van een teleurstellende uitkomst. Maar wellicht is verbetering op komst nu het aantal stadswachten is uitgebreid van 14 naar 30.

Waardering

De algemene beoordeling van het stadswachtenproject is positief, maar niet gestegen ten opzichte van de voormeting. Slechts een verwaarloosbaar percentage heeft bezwaren. Vooral preventie van overlast en criminaliteit, bevordering van veiligheidsgevoelens en controle werden genoemd als redenen om positief over Stadswacht te oordelen. Vreemd genoeg werd een andere functie van Stadswacht, namelijk serviceverlening aan het publiek, vrijwel niet genoemd.

Men kan zich afvragen of het publiek wel op de hoogte is van het feit dat ook dienstverlening tot het takenpakket van Stadswacht behoort.

Onveiligheid

De aanwezigheid van stadswachten heeft, na een half jaar, nog niet geleid tot een positief netto-effect met betrekking tot de veiligheidsbeleving van het publiek in het centrum van Nijmegen. Van een positieve verandering moet men ook in de toekomst geen al te grote verwachtingen hebben, zolang de Nijmeegse Stadswacht vrijwel alleen overdag actief blijft op straat. Slechts 9 procent van de bezoekers immers, voelt zich overdag (wel eens) onveilig in het centrum van Nijmegen.

Daling criminaliteit

Zeer verrassend is - in dit stadium - de constatering dat de aanwezigheid van stadswachten lijkt te leiden tot een daling van een aantal veelvoorkomende delicten. Met name de teruggang van maar liefst 63 procent bij winkeldiefstal is spectaculair.

Maar ook het feit dat auto-inbraken alleen teruglopen op plaatsen en tijdstippen waar (op) stadswachten actief zijn, mag hier niet ongenoemd blijven. De vaststelling dat Stadswacht juist specifiek preventieve activiteiten onderneemt ter bestrijding van winkeldiefstal en auto-inbraak, doet vermoeden dat er een rechtstreeks verband bestaat met de waargenomen dalingen. Als dat zo is, dan wordt daarmee de bestaansreden van Stadswacht Nijmegen extra onderstreept. In het eindrapport zal dan ook getracht worden het effect van stadswachtactiviteiten op de criminaliteitscijfers nader te concretiseren.

Algemene conclusie

- Over het geheel genomen kan geconcludeerd worden dat het project tot nog toe goed is verlopen. De grote inzet van de projectleiding - in de voorwaardenscheppende en de begeleidende sfeer - is hierbij zeker doorslaggevend geweest.
- Binnen de stadswachtenorganisatie is men van mening dat de centrale doelstellingen van het project worden gerealiseerd. Concrete ervaringen met burgers die zich veiliger voelen door de aanwezigheid van stadswachten zijn inderdaad van grote waarde.

Toch is het van groot belang dat de aanwezigheid van de stadswachten op straat wordt opgevoerd. Het daadwerkelijk aantoonbare effect van het project op de sociale veiligheid wordt namelijk tegengewerkt door 3 factoren:

- . de stadswachten werken alleen overdag, terwijl gevoelens van onveiligheid met name in de avonden een rol spelen;
 - . het aantal stadswachten is, wegens de problemen bij werving en selectie, lager dan aanvankelijk gepland⁹;
 - . het aantal operationele uren is achtergebleven bij de verwachting omdat de opleiding meer tijd innam dan aanvankelijk gepland.
- De laatste maar niet de minst belangrijke conclusie heeft betrekking op de werkbelasting van de projectleiding. Dit thema loopt als rode draad door de gehele rapportage.
 - . De werving van nieuwe stadswachten vraagt extra tijd omdat stadswachten binnen de omschreven doelgroep moeilijk te vinden zijn.

⁹ De aanvankelijke bedoeling was te starten met een groep van 25 stadswachten. Op dit moment (september 1991) zijn er echter maar 15 stadswachten.

- . De opleiding vraagt extra tijd omdat het lesmateriaal nog steeds niet volledig beschikbaar is, de opleiding onvoldoende aansluit bij de functie van stadswacht en de doelgroep intensieve begeleiding heeft.
 - . De mensen in de ondersteunende dienst behoeven extra begeleiding omdat ze geen van allen enige werkervaring hebben.
 - . De stadswachten zelf zijn afkomstig uit de doelgroep van langdurig werklozen. Deze groep vraagt intensieve begeleiding teneinde mislukking (en dus opnieuw een negatieve werkervaring) zoveel mogelijk te voorkomen.
- Een en ander leidt ertoe dat de projectleiding naar eigen zeggen gedurende de laatste 6 maanden, 2 maanden overwerk heeft verricht. Dit betekent dat uitbreiding van de personele bezetting op het begeleidende vlak dringend gewenst is voor de voortzetting van het project.

Literatuur

Burik, A.E. van en I.H.J. Starmans - Evaluatie beleidsexperimenten veel voorkomende criminaliteit Hoog Catharijne. RU Utrecht, vakgroep Stads- en Arbeidsstudies, Utrecht, 1990.

CBS - Kwartaalbericht Rechtsbescherming en Veiligheid 1991-2, SDU, Den Haag, 1991.

Hoek, A. van, e.a. - Bedrijfsleven en Criminaliteit. Bureau Criminaliteitspreventie, Amsterdam, 1990.

Bijlage

Verdere opmerkingen van winkeliers (n=45) over onveiligheid en criminaliteit

Kennismaking organiseren tussen stadswachten en winkeliers (n= 7)

Politie moet uit de auto (n= 6)

Harder straffen (n= 5)

Verlichting verbeteren (n= 5)

Meer politie op straat (n= 4)

Winkeldiefstal strenger straffen (n= 4)

Problemen serieuzer aanpakken (n= 4)

Politie moet adequater optreden (n= 3)

Politie is traag (n= 2)

Minder bussen door de straat (n= 1)

Goede bewapening (n= 1)

Centraal alarm (n= 1)

Goede bereikbaarheid van politie/stadswachten gewenst (n= 1)

Bepaalde figuren opsluiten (n= 1)

Problemen verplaatsen zich (n= 1)

Stadswachten goed op taak voorbereiden (n= 1)

Meer aandacht voor preventie (n= 1)

Meer groen in de binnenstad (n= 1)

Doordachtere planologie van de stad (n= 1)